

Ozan BARDAKÇI
Sosyal Güvenlik Uzmanı
Hukukçu

SOSYAL GÜVENLİK MESELELERİ

-III-

Bilge Yayınevi
Ankara

BİLGE Basım Yayım Tic. Ltd. Şti.

Hukuk Yayınları Dizisi – 717

ISBN: 978-605-168-436-9

1. Baskı: Nisan 2022

«*Bilgiyi Paylaşan Bilge'dir*»

www.bilgeyayinevi.com

bilgeyayinevi@hotmail.com

ANKARA

İlkiz Sokak No: 16/C Sıhhiye

Tel: 0 (312) 230 87 74 / Fax: 0 (312) 230 87 73

İSTANBUL

Osmaniye Mah. Şirin Sokak No : 8/A - Bakırköy

Tel: 0 (212) 660 00 61 / Fax: 0 (212) 660 09 60

Kitabın 1. Baskısının her türlü hakkı **BİLGE Basım Yayım Tic. Ltd. Şti.**ne aittir. Adı geçen yayınevinin yazılı izni olmadan hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamı fotokopi, faksimile ve başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz.

Baskı: Göktuğ Ofset Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti.

İstanbul Cad. Zübeyde Hanım Mah. Sedef Sok. No: 1

İskitler/ANKARA – Tel: 0 312 341 38 08

Sertifika No: 47538

Anneme...

ÖN SÖZ

Modern ulus devlet kavramı beş yüz yıl kadar önce ortaya çıktıktan sonra sınırlar ve savaşlar nitelik değiştirmeye başladı. Bu kavramın devlete yüklediği misyonların başında “**milli güvenlik**” geliyordu. Milli güvenlik; devletin varoluşsal temelinde, uyruğun askerlik yoluyla siyasal katılımını da içeriyordu. Geçtiğimiz yüzyıldaki *–hiçbir akl-ı selimin tek-rarını arzu etmeyeceği-* iki dünya savaşına kadar geçen sürede devletlerin belki de **tek gündemi**ydi milli güvenlik.

Yirminci yüzyılın ortalarında yaygınlaşan anayasacılık hareketleri **uyruğun yurttaş** dönüşümüne büyük katkı sağladı. Bu dönüşüm devlete, milli güvenliğin yanında yurttaşlarına “**kişi güvenliği**” sağlama misyonunu da yükledi. Zaman içinde temel hak ve hürriyetler anlamında *devletin negatif yükümlülükleri* de arttı. Uluslar arası hukukun gelişimi de bu yeni gündemi destekledi elbette.

İçinde bulunduğumuz yüzyıla geldiğimizde ise devletlerin en az ilk ikisi kadar önemli, yeni bir gündemi ortaya çıktı: “**sosyal güvenlik**”.

Artan nüfus, çalışma ilişkilerinin çeşitlenmesi, otomasyon, metropoller, işsizlik gibi kavramlar daha önce hiç olmadığı kadar hayatımızın içinde. **Geleneksel yardımlaşma** yerini; *emeklilik, sağlık finansmanı, çalışma hayatı sonrası riskler* konularında **kamu hizmeti** veren devlete bıraktı.

Ülkemizde *sosyal güvenlik* kamu hizmeti *bir asırlık tecrübeye* sahip. *Bürokratik kültürümüz* ise 1950’li yıllarda kurumsallaşmaya başlamış. Memurlar için *Emekli Sandığı*,

işçiler için SSK, esnaf için de *Bağ-Kur* adında üç büyük Kurum bu hizmetleri yürütmüş. Hepsini için farklı kanunlar uygulanmış. Hepsinin *farklı hakları, yükümlülükleri* düzenlenmiş.

Yüzyılımızın başlarında ise üç yapı birleştirilmiş. Geçmişten gelen kanunların koruduğu haklar *kazanılmış hak* olmuş. Fakat yeni durumda yapılacak işlemlerde -bürokratik deyimle- *tereddüt hasıl* olmuş. Olmaya da devam ediyor.

Sosyal güvenliğin giderek önemini artırdığı yüzyılımızda, devletler daha fazla sosyal politika üretimine ihtiyaç duyacak gibi duruyor. *Artan nüfus, düşük emekli aylıkları, yaşa takılanlar, primi yetmeyenler, ömrü vefa etmeyenler sosyal güvenlik meselelerinin* başında geliyor.

Bu kitap, 2021 yılı mart ayı başından bu yana düzenli olarak yazılarımın yayımlandığı www.vergialgi.net adlı *araştırma ve düşünce platformu* ve diğer basın organlarında yer alan yazıların bir bölümünden oluşuyor. Kitapta ayrıca iki tane de işçi hikayesi bulunuyor.

Kitapta yer alan tüm yazılar gerçek bir olay sonrası *me-sele edilerek* yazılmış yazılardır.

Keyifli okumalar dilerim.

Nisan 2022
Ankara

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ..... i

(8 Şubat 2022)

SSK ve BAĞ-KUR'lular da Emekli İkramesi Alabilir. .. 1

(16 Şubat 2022)

Tamirci Çocuk..... 2

(22 Şubat 2022)

Öğretmen Meslek Kanununun Emekliliğe Etkisi Nedir? ... 7

(23 Şubat 2022)

Ne Olacak Bu Doktor Emeklilerinin Hali?..... 10

(18 Şubat 2022)

KAÇTI KEYFİ ADA'NIN 13

(24 Şubat 2022)

Mevzuat Hazırlama Rehberinin Yayınlandığı Gün, Resmi Gazete Nasıl Yayınlanmalı? 30

(28 Şubat 2022)

İşsiz Kaldığımız Süreleri Neden Borçlanamıyoruz? 32

(2 Mart 2022)

Polis, subay, astsubay, uzman çavuş, uzman erbaş, MİT mensubu, çarşı ve mahalle bekçisi gibi kadrolardan emekli olanlara 100 Lira Ek Ödeme; Kime Yeter Bu Devirde?... 35

(4 Mart 2022)

Emekliliğe Giden Yolda Son 3,5 Yıl Nedir; Nasıl
Hesaplanır? 38

(8 Mart 2022)

İstifa Eden İşçiler de Kıdem Tazminatı Alabilir! 41

(9 Mart 2022)

Aylık Bağlanmasa Bile Ölen Yakınıınızdan Cenaze Yardımı
ve Toptan Ödeme Alabilirsiniz..... 44

(10 Mart 2022)

Kore ve Kıbrıs Gazilerinin Faizsiz Konut Kredisi Hakkı
Var mı? 45

(14 Mart 2022)

Terörden Zarar Gören Sivillerin Hakları Nelerdir? 48

(16 Mart 2022)

Öğretmen Olsam Bu Temmuz Emekli Olmazdım..... 51

(18 Mart 2022)

Bağ-Kur'un Parasını Geri Alırım Derken Eldeki SSK
Aylığından Olmayın! 53

(21 Mart 2022)

Davayı Kazandım Diye Sevinme; Karşı Vekalet Çıktıysa
Git Öde! 55

(23 Mart 2022)

2008 Ekim Meselesi, Milletvekillerini de Etkiledi..... 58

(24 Mart 2022)

Hak Sahibi Ölürsa Cenaze Yardımı Yapılır mı? 61

(28 Mart 2022)

Mahkeme Yanılırsa İstinaf Edersin; İstinaf Yanılırsa En Başa Dönersin..... 63

(29 Mart 2022)

Her Bağ-Kurlu Kızına Neden Aylık Bağlanmaz! 71

(31 Mart 2022)

Sigortası Olmayanlar Nasıl Emekli Olacak? 74

(1 Nisan 2022)

Nasıl Emekli Olacak Bu Yabancı Gelin ve Damatlar?..... 77

(4 Nisan 2022)

Yurtdışında Yaşayan Türkler de SSK Borçlanması Yapabilir!..... 80

(5 Nisan 2022)

Avukatların Ek Göstergesini Kim Savunacak? 84

(6 Nisan 2022)

Son Sene Yüksek Prim Yatırsak? 86

(13 Nisan 2022)

Emekliyken Çalışmanın Farkı Ne? 87

(18 Nisan 2022)

Yargıtay Üyeleri Ne Zaman Ayrışacak?..... 90

(22 Nisan 2022)

Çocuk Nüfusu Ne Anlatıyor? 93

(26 Nisan 2022)

Bayram İkramiyesi Yaklaşıyor. 98

(9 Mayıs 2022)

1 Mayıslar İçin Denetmensiz de Denetim Olur mu? 102

(9 Mayıs 2022)

Sosyal Güvenlik Destek Primi Ne İşe Yarar?..... 105

(Üstad 2022)

Staj Dönemi; Çalışmak Yasak, Borçlanmak Serbest..... 109

(8 Şubat 2022)

SSK ve BAĞ-KUR'lular da Emekli İkramesi Alabilir.

SSK ve ya Bağ-Kur'dan emekli olan sigortalıların (*Avukat, Doktor, Diş Hekimi, Mühendis, Eczacı, Noter, Serbest Muhasebeci, Yeminli Mali Müşavir vb.*) daha önce memur olarak geçirdikleri süreler için geriye dönük emekli ikramiyesi ödenebilmektedir.

Memur olarak çalıştıktan sonra İş Kanunundaki *kıdem tazminatına hak kazanmaya uygun* şekilde istifa eden memurlar, SSK veya Bağ-Kur'dan emekli olsalar dahi emekli oldukları tarihteki memur maaşları üzerinden *emekli ikramiyesi* alabilirler.

Daha önce emekli olmuş ancak ikramiyesini alamamış kişiler de 5 yıllık zamanaşımına uğramamış ikramiyelerini alabilirler. Bu nedenle daha önce memur olarak çalışıp SSK veya Bağ-Kur'dan emekli olmuş kişilerin memuriyetten kıdem tazminatı almaya hak kazanacak şekilde ayrılmış olmaları halinde ikramiye hakları bulunmaktadır.

(16 Şubat 2022)

Tamirci Çocuk

Son kapıdan içeri girdiğimde en sonda oturan eli boyalı çocuk, sanki herkesten uzak kalmak istercesine köşeye sinmişti. Genelde o saatlerde vagonlarda kimse olmazdı. Belki de bu sükûneti beklemişti o da.

Soğuk bir ocak akşamıydı, saat sekize çeyrek kala sükûneti bekleyen eli boyalı çocuğa rastladığımda. Elleri boyalı ve kocamandı. Başındaki yeşil bere ellerinden nasibini almıştı.

İki ayağının arasındaki beyaz market poşetinde belki o gün çalışırken giydiği kıyafetleri vardı. Kirli, boyalı ve lekeli iş kıyafetleri... Yoksa her gün kıyafetlerini götürüp getiriyor muydu?

Bindiğim duraktan dört durak önce binmiş olmalıydı. Oysa o güne dek sanayide çalışan ve elleri boyalı metroya binen hiç kimseye rastlamamıştım.

Beş on koltuk ötesinde çaprazına oturmuştum. Uzaktan ona baktığımı fark etmiyordu bile. Fark etse bile gözlerini kaçırıp akıp giden karanlığı seyretmeye koyulacaktı. Onun da gözleri vardı. Ben onu seyrederken onun gözlerinde diğerleri vardı. Oturanlar, inenler, binenler...

Onbeş onaltı yaşında olmasına rağmen yapılıydı. Gürbüzdü. En az üç beş yıldır sanayide çalıştığı beliydi. Ondan önce de ya simit satmıştı sokaklarda ya da su, pazarlarda. Ömrünün geri kalanında da orda ya da burada, öyle ya da böyle çalışacaktı.

Gözlerinden akan yorgunluk, olup bitenleri izlemesini zorlaştırıyordu. Elli kişilik vagona zaten topu topu onbeş kişiydik. Hepsi farklı dilde, hepsi farklı bedende onbeş kişi. Herkesi ayrı ayrı izlemeye dermanı yoktu tamirci çocuğun. Onun aklındaki tek şey evine gidip saatler önce yenmiş yemeği, o da ısıtılmışsa yemek ve kalabalık nüfusta kendisine verilen yatakta yatmaktı. Yarın yine sabah, yine ayaz ve yine iş vardı.

Birden bir melodi duyuldu vagona, herkes gibi o da baktı sesin geldiği tarafa. Şık giyimli hafif sivilceli bir genç kızın telefonuydu çalan. Telefonu gibi melodisi de cafcıflıydı. Aniden bir dönüş, bir bakıştı tamirci çocuğunki. Onun telefonu yoktu ve ne zaman olacağını bilmiyordu.

Annesiyle konuşan genç kız eve geç geleceğini söyledi. Daha sonra evdeki kız kardeşini arayıp babasının arabasını yaptırıp yaptırmadığını sordu. Akşam Bahçelıye gidecekmış, onbirden erken de dönmeyecekmiş. Kardeşini payladıktan sonra telefonu kapattı ve bir

fatih edasıyla eski konumunu aldı. Ona dönük yüzler de eski halini almıştı fakat bir tek tamirci çocuğun gözleri hala ondan ayrılmamıştı.

Bahçeli neredeydi, bilip bilmediğini düşündü. Mutlaka geçmişimdir önünden dedi içinden. Sonra tamire giden araba geldi aklına, kim bilir belki de o tamir etmişti kızın arabasını. Yüzüne bir gülümseme geldi, içinde mutlu edebilmenin mutluluğu vardı. Bu bahsi kapattı, belki de o güne kadar hiç Cem Karaca dinlememişti. Sonra durdu, tamir ettiği arabalardan birinin kendisinin olabilme ihtimalini düşündü. Ve yine vazgeçti düşünmekten.

On dakikadır oynadığı CD'yi poşetine koydu. Büyük ihtimalle Orhan babanın ya da ibonun şarkıları vardı içinde. Sonra dükkanın anahtarını aldı eline, akşam çıkarken kapattığı ve yarın yine kendisinin açacağı dükkanın iki anahtarını. Bir iş becermenin güveni geldi içine. O sırada metro Akköprüye gelmemişti bile. Vagona gülerek binen üç türbanlı kıza baktı. Tam karşısına oturmuşlardı.

Çekinik bakışlarla süzdü üç kızını. Üçü de şişmancaydı, belki de kıyafetleri öyle gösteriyordur diye düşündü. Ortadaki elindeki çiçekler dikkatini çekti. Kim vermiş olabilirdi o çiçekleri? Sevgililer birbirlerine filmlerde çiçek verdiklerine göre ona da sevgilisi vermiştir diye kısa bir cevap buldu.

Çiçeklerin adını bile bilmiyordu. Peki ya kimseye çiçek vermiş miydi? Düşündü, birden birine çiçek vermek istedi. Bir sevgilisi olmasını istedi, adını bilmediği çiçekler vereceği bir sevgilisi.

Tamirci çocuktan beş altı koltuk ötede bıyıkları aşağıya doğru inmiş, ayağında eski ve yırtık bir bot olan biri oturuyordu. O da işçiydi, metroya aynı yerden bindikleri kesindi. Birbirinden habersiz iki işçi, ikisi de aynı yerden gelip aynı yere gidiyordu belki de her sabah, birbirlerinden habersiz.

Daha ilerde kırmızı montlu bir kadın kitap okumaktaydı. İnce bir romandı, içinde bir dolu hayat hikayesi ve bir dolu serüven. Kendisi de o serüvenlerden birinde mutlaka geçiyordu. Kırmızı montlu kadın tamirci çocuğun da romanın bir yerlerinde geçtiğini bilmeden, onu fark etmeden okumaya devam ediyordu.

Hayat akıp gidiyordu.

Son istasyonda tren durduğunda ilk inen tamirci çocuktü. Herkesten önce, herkesten hızlıydı. Kimseye bakmadan, kimseye görünmeden ilerlemek istiyordu. Elindeki poşet bir onu geçiyor, bir geride kalıyordu. Di-

kimevi aktarmasına yönelik yine platformun en köşesine geçmişti. Yorgunluğu gözlerinden taşıp vücudunun her köşesini sarmıştı.

Yolculuk sonlanırken vagonun en köşesinde yine o vardı. Aklında yine hayaller ve önünde güzel yaşamak istediği bir hayat. Of çekse ne fayda, haykırırsa sesini kim duyacak? Bir ara süzdü el ele tutuşan sevgileri. Kendi ellerine baktı, kocaman ellerine. Boyalıydı, kirliydi, tinerli bezin kokusu sinmişti. Sonra annesinin kırmızı ipliklerle yamadığı gri pantolonuna baktı. Kıyaslamaya bile gücü yetmedi. Tek çaresi vardı kurtulmanın, son durağı beklemek.

Son durakta, büyük adımlarla herkesi geçmeyi başarmıştı. Yine yürüyen merdivene binmedi, ikişer ikişer çıktı tüm merdivenleri evine doğru yol alırken akşam karanlığında. Onlarca otomobil içinde ve tavuk köftelerinin Dikimevine saçtığı dumanların arasından kayboldu gözden, bir daha karşılaşılmamak üzere...

Ocak 2008

Ankara

(22 Şubat 2022)

Öğretmen Meslek Kanununun Emekliliğe Etkisi Nedir?

Ek gösterge meselesi herkesin gündeminde. Açıklamalar, talepler, düzenlemeler yüz binlerce memur ve emeklisini ilgilendiriyor.

Geçtiğimiz günlerde yayımlanan “Öğretmenlik Meslek Kanunu” ile öğretmen kadrosunda bulunanların ek göstergeleri 3.000’den 3.600’e yükseltildi. Öğretmenler açısından bu talep karşılanmış oldu.

Öğretmenlerin ek göstergelerinin **3.000’den 3.600’e** yükseltilmesi emekli maaşı ve ikramiyelerini de etkiliyor. 2022 yılının Ocak-Haziran dönemi memur maaş katsayıları ile hesaplama yapılırsa 30 yıl hizmeti olan bir öğretmen emeklisinin maaşı aylık **1.150 TL**, ikramiyesi ise yaklaşık **45.000 TL** artıyor.

2022 yılı Ocak-Haziran dönemi memur maaş katsayısı 0,235445 TL, taban aylık katsayısı ise 3,68518 TL. Hesaplamalarda bu katsayılar kullanılıyor.

Tablo 1. 30 Yıllık Hizmet için Öğretmen Emekli Maaşı 2022/Ocak-Haziran (3.000 Ek gösterge)

A - Kıdem Aylığı	20 x 25 x Katsayı	117,72
B - Taban Aylığı	1000 x Taban Aylığı Katsayısı	3.685,18
C - Temel Aylık	(1500 + 3000) x Katsayı	1.059,50
D - Özel Hizmet Aylığı	% 85 x 9500 x Katsayı	1.901,21
Bağlanan Aylık	% (50+30) x (A+B+C+D)	5.434,88
Ödenen İkramiye	(A+B+C+D) x 30	202.908,30

Tablo 2. 30 Yıllık Hizmet için Öğretmen Emekli Maaşı 2022/Ocak-Haziran (3.600 Ek gösterge)

A - Kıdem Aylığı	20 x 25 x Katsayı	117,72
B - Taban Aylığı	1000 x Taban Aylığı Katsayısı	3.685,18
C - Temel Aylık	(1500 + 3600) x Katsayı	1.200,76
D - Özel Hizmet Aylığı	% 145 x 9500 x Katsayı	3.243,25
Bağlanan Aylık + Ek Ödeme	% (50+30) x (A+B+C+D)	6.597,52
Ödenen İkramiye	(A+B+C+D) x 30	247.407,30

Tablolardan anlaşılacağı üzere 30 yıl hizmeti olan 3.000 ek göstergeli bir memur emeklisine **5.434,88TL**, 3.600 ek göstergeli bir memur emeklisine **6.597,52TL** emekli aylığı bağlanıyor. İkramiye de 202 binden 247 bine yükseliyor.

Öğretmenlerin emekliliğine ilişkin kendi mevzuatlarından gelen başka bir durum daha var. Öğretmenler yaş haddinden ve resen emeklilik dışında kural olarak **kendi istekleriyle temmuz** ayında emekli olabiliyorlar.

Ek gösterge değişikliği maddesinin Ocak 2023 döneminde yürürlüğe gireceği düşünüldüğünde **bu yıl temmuzda emekli** olacak öğretmenler gelecek yıl maaş artışı alacak olsalar da **emekli ikramiyesini 3.000 ek gösterge** üzerinden alacaklar gibi duruyor.

(23 Şubat 2022)

Ne Olacak Bu Doktor Emeklilerinin Hali?

Doktor, hekim, tabip, pratisyen, uzman diye sıralanır gider. Hepsi farklı farklı yerde kullanılır. Mevzuat da pek emin değildir doktorlara ne diyeceğinden. Her mevzuatta farklı bir ismine yer verir hatta aynı mevzuatta bile mesleğin adına karar verilemez. Ama doktor ifadesi de kullanılmaz hiçbir yerde.

Doktorların özlük hakları sıkça gündeme gelir. Sağlık hizmeti hayati önem taşıyor en nihayetinde ancak yapılan düzenlemeler de her doktor için geçerli olmayabilir.

Doktorların ve dış hekimlerinin ek göstergeleri 3.600'dür. Belli bir alanda uzman olarak görev yapsalar da ek göstergeleri değişmez.

Ocak-Haziran 2022 arasında 3.600 ek göstergeli, 30 yıl hizmeti olan bir kamu görevlisinin emekli aylığı yaklaşık 6.600 TL. Doktor emeklilerinin aylıkları da bu şekilde olacaktı ancak 2018 yılında 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununa bir madde eklendi. Madde 2019 başında yürürlüğe girdi.

Maddeye göre tabip ve dış tabibi emeklileri eğer makam *tazminatı almıyorlarsa* ve emekli olduktan

sonra herhangi bir yerde **çalışmıyorlarsa** maaşlarına **ilave aylık** 13.000 gösterge (**3.060,78TL**) alıyorlar. Şayet bu kişiler **uzman** tabip/dış tabibi kadrolarında ise ilave aylık 17.000 gösterge (**4.002,56TL**) oluyor.

Buraya kadar her şey normal görünüyor. Tabip ve uzman tabiplere emekli aylığının üzerine ilave bir ödeme yapılıyor. Bunun için iki olumsuz şart var. İlki sosyal güvenlik destek primi dahil **çalışmıyor** olmak. İkincisi ise **makam tazminatı** almamak.

Emekli olduktan sonra çalışanlara ilave ödeme verilmiyor. Çünkü ek gelir elde ediyorlar. Makam tazminatı alanların ise ayrıca görev ya da temsil tazminatları oluyor.

Makam tazminatını sağlık personeli içinde, **sağlık il müdürleri, daire başkanları, genel müdür yardımcılarını** gibi aslında tabip kökenli kişiler alıyor. Bu kadrolarda bulunanlara ilave ödeme verilmiyor. Bu kişiler yönetici oldukları için zaten tazminat alıyor.

Tabip kökenli olup **il müdürü, daire başkanı ve genel müdür yardımcısı** olanların ek göstergeleri diğer tabiplerle aynı; 3.600. Fakat bu kişilerin makam ve görev tazminatları birbirinden farklı.

<i>MAKAM</i>	<i>Ek gösterge</i>	<i>Makam Taz.</i>	<i>Görev. Taz.</i>	<i>İlave Gösterge</i>
İl Müd. (İst/Ank/İzm)	3.600	3.000	9.000	<u>12.000</u>
İl Müd. (B.Ş.B.)	3.600	1.500	7.500	9.000
İl Müd. (Diğer İller)	3.600	1.000	7.000	8.000
Bakanlık Dai. Başk.	3.600	2.000	8.000	10.000
Bakanlık Müstakil Dai. Başk.	3.600	3.000	9.000	<u>12.000</u>
Genel Müd. Yard.	3.600	3.000	9.000	<u>12.000</u>
Pratisyen Tabip/Dış Tabibi	3.600			13.000
Uzman Tabip/Dış Tabibi	3.600			17.000

Tablodan anlaşılacağı üzere doktorlara ilave ödeme verilirken, doktor kökenli yöneticilerin makam tazminatları bu **ödemelerin gerisinde** kalıyor.

Tabii bu ödemeler sadece memur emeklisi olan doktorlara yapılıyor. **SSK ve Bağ-Kur**dan emekli olan doktorlar bu ödemelerden yararlanamıyor.

Memur emeklisi doktorlardan da yalnızca **Ekim 2008 öncesi memuriyeti** olup 5434 sayılı Kanuna tabi olanlara bu ödemeler yapılıyor.

İnsan ister istemez “**ne olacak bu doktor emeklilerinin hali?**” diye soruyor.

(18 Şubat 2022)

KAÇTI KEYFİ ADA’NIN

Erken everilsin yahut kaçarsa geri dönmesin diye büyük yazdırılmış, küçük bir kızın ikinci çocuğuydu. Ablası daha kırk günlük olmadan sıtmaya yakalanıp kapamıştı minik gözlerini hayata. Hal böyle olunca, nüfus kayıtlarına bile girmeye hakkı yoktu yavrucağızın. Öyle ya, kim şehre inip uğraşacaktı türlü resmi muameleyle? Hem nerde iki çinik buğday verip şehre inmek? Kolay mı öyle...

Anacağızının 16’sında hüsrarla biten ilk doğumunun ardından 17 yaş muştusuydu o. Yumru gözleri, basık burnu, çatık kaşları; “ben geldim!” diyordu her haliyle.

Memet koydular adını, dedesinin adını verince soy da devam edecekti haliyle. Hem etliye sütlüye karışmaya ne hacet! Başka da isim gelmedi zaten kimsenin aklına.

El bebek gül bebek olmasa da emdi anasını bir yaşına kadar. E tabi kardeş gerekti; yazıya, tarlaya, tapana... Mecbur oturdu sofraya, sütü kesilen anasından hayır göremeyince. Gün oldu tarhana, gün oldu ayran aş; Allah ne verdiyse.

Babaannesinin sırf otorite tazelemek için gün aşırı payladığı daimi gebe anası; her sabah yazmasını bağladıktan sonra ecevit sobasını yakar, üste alüminyum çaydanlığı koyar, eskimiş bir penyeyle alt gözü tutup akşamdan hazırladığı mayalıyı yerleştirir ama yine de yaranamazdı kaynanasına.

Osman'ın karısıydı anası, en büyük oğlanın. E bu karının bir de kaynanası olmalıydı; hele bir de dede öldüyse, seyreyle valide sultanlığı! Zaten baştan beri çok istememişti bu sıska ve yetim kızcağızı.

Biraz geç dillendi Memet, her oğlan çocuğu gibi. Zaten evde de pek konuşan yoktu. Yürümeye başladıktan sonra kapsalık kapısını açmayı da öğrendi, az dayak da yemedi hani! Sen misin patlıcanı, biberi olmadan yolup ısırıp ısırıp atan? Yeri geldi domuz dölü oldu, yeri geldi boyu devrilesice. Öyle ya sütü de bozuktu valide sultanın nazarında, karşı köyden gelin gelen yetim anasından sebep.

Büyüdüğü yerde marabalık yoktu belki ama patrona saygıyı da babasından öğrendi. Saygı deyip geçmemek lazım öyle... Ekmeğini verir patron. Her akşam baba şehirden eve döndüğünde, hele bir de çarşı ekmeği gazete kağıdına sarılıysa, ne ala! Patron önemliydi, böbürlenerek anlatılırdı onun için yapılanlar. İtiraz, ne mümkün! Ne dese haklı, ekmecek veriyor sonuçta. Hem de çarşı ekmeği.

Severdi Memet çarşı ekmeğini. Sıcaksa, gevrekse, köşesi de kendisine denk geldiyse; öyle severdi ki. Zaten onun da tek derdi ekmek getirmek olmayacak mıydı, zamanı geldiğinde.

Beş sınıfın aynı derslikte münavebeli eğitime tabi tutulduğu bir okulda başladı eğitim hayatına; kara ön-lüğü ve eski bir güneşlik perdeliğinden devşirilmiş be-yaz yakasıyla. Zaten zorunluymdu beş yıl, haftada bir eğitim neferine götürdüğü üç beş yumurta kadar. Hâl-buki o da isterdi arada bir horoz ya da tavuk götürebil-mek, biricik muallimine.

Horoz, tavuk, tereyağı, bolca yumurta, az yumurta sıralamasında sonlarda yer almasından mıdır pek bilin-mez; matematiği öğrenemedi Memet, Türkçeyi de, ha-yat bilgisini de filanı da feşmekanı da...

El işinde gündelikçilik, sanayide çıraklık, bahçede bel bellemek, davar gütmek yazının sarı sıcaklığında... Hayatın sunduğu imkanlar bunlardı; üç yumurta karşı-lığında.

Gürbüz bir oğlandı; güç bela biten zorunlu mektep hayatının sonrasında 13 yaşındaydı, maşallahı da vardı, daha da boy atardı, hane de kalabalıktı...

Amcaları çalışsa da, daha çok gayme lazımdı on  boğazı doyurmaya. Zaten babası da fitik olunca, patron haklı (!) olarak yol vermişti Osmana.

Haklıydı patron elbette, bunca yıl ekmek vermişti zira. En büyük torun olunca başladı çalışmaya 14 yaşında; hayatı boyunca el işi görmemiş mebuslar tarafından yazılmış iş kanunu hükümleri uyarınca.

İlkin sanayide denedi şansını. İngiliz anahtarını alınca eline, özenle verirdi ayarı. Hele ondört onbeş yok mu, her işe yararadı. Mesai bitimine yakın alyan anahtarlarının yağını stbyle sildikten sonra paydosu beklerdi atölyede. Lakin yetmezdi haftalığı, evde bekleyen a karınları doyurmaya.

Onsekizine kadar dayandı sanayide, biraz da ıracılık okulu bitsin diye. Osman efendinin beli iyiden iyiye okmeye başladığında, anası da kırka merdiven dayamıştı beş çocuğuyla.

Başka şehirlerde iş aramaya koyuldu Memet. ıracılık okulundan  beş tanıdık otellerde mevsimlik, lakin yevmiyesi dolgun işler önerdi. Daimi işinden aldığının  katını duyunca iştahi kabardı. Bahşi bile varmış, sigorta da cabası. Ne de olsa patron patrondu, iş işti. Mesele mi, mesele doymaktı. Paraydı mesele, yenmezdi, iilmezdi ama her yerde geçerdi; öyle ya, aamayacağı kapı da yoktu.

Benim diyen tatilcinin gezemeyeceği kadar yer gördü Memet. Bodrum’du, Marmaris’ti, Didim’di; garsondu, bulaşıkçıydı, valeydi... Ama mesele ekmekti.

Haline münasip birini bulup çoluğa çocuğa karışma derdine düşmesi askerlik dönemine rastladı. Öyle ya onaltı ay, dile kolay. Vatan bekledi Memet!

Döndüğünde babası yatalak, anası şehirde gündelikçi olmuştu. Bacısının karşı köyden birine kaçtığını duyduğunda belki daha önceleri olsa çifteliyi duvardan indirme gayretine girerdi ama hal vakitlerinin çok da kötü olmadığını öğrenince pek aldırış etmedi sevenlere. Zaten bir küçüğü de karıştığı kavgada bıçakladığı adamdan ötürü sekiz yıl almıştı, en az beş yıl yatarı vardı. Ne haldi, ne münasip.

Kah hale gitti sebze taşımaya, kah inşaata beton atmaya. Gündelikte geçen üç beş yılın ardından tatil yörelerinden, eski ahbabların birinden bir ses geldi. “Gel İstanbul’a, hala altın taşı toprağı” diyordu. “Karada belki zor ama, adaları var bu şehrin” diye ekliyordu.

Bildiği işti Memet’in. İşini yaptın mı, patrona da yaranırsan değme keyfine. Bekardı da zaten, geride bekleyen yoktu. Para da lazımdı. Hem belediyede azaymış, lokantanın patronu. Belki devlet kapısında işi de olurdu, göze girerse. Hem patron değil mi canım; mecbur yaranacaksın, gireceksin göze.

Giydi siyah pantolonu, beyaz gömlek de cuk oturdu kavisli vücuduna. Restoranın girişinde duracaktı. “Hoş geldiniz, beş gittiniz, buyurunuz efendim” vazifesi verilmişti. Arada kızlar da bakıyordu hani, işveli işveli.

Yatacak yeri de vardı, kap yemeği de; bu keyifli ada restoranında. Üstüne para bile veriyorlardı, daha mı sevmesindi meclis azası Fatmanım’ı?

Geçmişten tecrübesi olduğundan ne o yadırgadı işini, ne de iş sahipleri duruşunu. Akşam postasına verdiler, açık kapansın diye. Zaten mayıstan eylüle dört beş ay biri lazımdı, akşam vakti göz kulak vazifesi görmeye.

Dört gibi gelir, kapıda durur, gelene geçene bazen bakışıyla bazen de yeni ürün takdimiyle restoran daveti yapardı. Gece de, bir gibi çıkardı kapanışla. Öyle çığırtkanlığa da gerek yoktu. Genelde öğle sonraları diğer adaları gezdikten sonra adaya gelmiş orta yaş emekli çiftlerin kemizlenmemek¹ için “balık ne kadar?”, “salata ne kadar” sorularına cevap verirdi. Çoğu da içeri bile girmeden giderdi zaten. Pahalı mekandı zira. “Altmış liraya balık mı olur lan; bir de salata söylesen gitti

---

¹ Keriz yerine konulmak

yevmiye.” derdi içinden, her orta yaşlı beybaba sorusunun ardına.

Tenhalaşınca ortalık içeri girerdi. Yenice gelen balıkları, biten balıkları ya da o gün gelmeyecek balıkları öğrenip kapısına dönerdi; ekmek kapısına. Ara ara da kendi memleketindeki barajlarda tuttuğu sazan balıklarını, alabalıkları aklına getirirdi.

Akşamları müşteriler bir bir evlerine, deniz taksilerine, yatlarına, kotralarına her neyse canım kapı dışına dağılıp yavaştan sessizlik restorana hakim olmaya başladığında ada gazetesine göz atardı. Alınırdı zaten her gün üç beş gazete, müşterilerden okuyan olur diye. Merak ederdi elbet, yaşadığı bu küçük kara parçasında ne olup bitiyor diye.

Alırdı gazeteyi, müşteriler yavaştan gitmeye başlayınca. Genelde başlıklara bakar, sonra haberin ilk paragrafını okur ve kanaat getirirdi. “Bu böyleymiş” diye. Belki haberin sonunda iddianın aksi ispat edilirdi. Önemli değildi, iddia edildi ise ispat edilmişti. Koskoca gazete yalandan başlık atacak değildi, o da haberin tamamını okuyacak...

Güneşin, kavruk tenini her günkü gibi yaktığı bir öğle sonrası ardından hala sıcak esintilerin bunalttığı bir akşamda; alelacele yenmiş bir karavana yemeğinin

doygunluktan ziyade yorgunluk verdiği saatlere girilmişti yine. Paydos vakti yakındı. Pek kimse de yoktu, mola zamanıydı...

Gözüyle kesti manşeti, her gazetede yazan şeylerdi. Sonra sağ taraftaki dişe dokunur başlıklara baktı. “Adalar kaymakamı okul aile birliği başkanları ile bir araya geliyor”. Tanışma toplantısıymış; öğrenci, öğretmen ve velilerin işbirliği içinde çalışması lazımmış. “İyi yapıyor kaymakam” dedi içinden. “Önemli tabi işbirliği.” Sonra durdu, “ben kaymakam olsam ne yaptım?” dedi kendine. “Aklım ermez öyle işlere ama işbirliği önemli!” dedi yine.

“Adalar ilçesinde evine yakın lise hangisi?” diye bir başlık gördü. Sonra adaya baktı, başlıkta bir boşluk gördü. Has... geçirdi içinden. “Sonuna yürüsen kaç dakika sürer, ocuk az yürüsün de yol görsün” dedi yine içinden.

“Türk findığı bir tercih değil, vazgeçilmezdir!” Sağlık köşesinden bir başlıktı elbette bu. Her yerel gazetede iş olsun diye konulan sağlık köşelerinden işte. Ama merak etti Memet, pek de tadına vakıf olmadığı findığın faydalarını. Yağı, ikolatası; ordusu, rizesi, daha neleri neleri. Ama dayısı geldi birden aklına.

On oniki yaş büyüktü kendinden, annesinin erkek kardeşi adam. Anasından da altı yedi yaş küçük işte. Ana yetim olunca dayı da üveydi elbet, ama Memet’i severdi dayısı. Birkaç kez anlatmıştı, ilkokulda hükümetin fındık dağıttığını poşetlerde. Hem de her gün verirlermiş bol keseden. O zamanlar hükümet zenginmiş, Çernobil mahsulü fındıklar dağılırmış öğrencilere Karadeniz yöresinden gelen. Dağıtılmış fındıklar, ülkenin dört bir yanındaki öğrencilere poşetlerde.

Bir haber daha okuyup gazeteyi kenara koymaya niyetlendi, fındık meselesine daha fazla kafa yormadan. “Kınalıada Kız Futbol Takımı Mithatpaşa’da Bahar Rüzgarı Estirdi!” diye bir başlık çarptı gözüne. “Ne olmuş ola ki” dedi, içinden.

Altmış dokuz yılında kurulmuş takım. Kendi yaşını hesap etti ve durdu, “baya da olmuş” diye mırıldandı. “Türkiye’nin ilk kız takımımış öyle mi?” dedi kısık sesle. Sayfayı açtı, siyah beyaz bir fotoğraf gördü. İlk sağda ayakta duran kızın yenice çıkmış ama formayı da yelkenliye dönüştürmüş göğüslerine dikkat keşildi, tüm fotoğrafın önüne geçer gibiydiler. Utandı, topladı kendini birden. Fotoğrafın altında yazan “Taktik alıyorlar” yazısını gördü. Sonra çevresine baktı; “acaba fotoğraftaki kızların memelerine bakıp bakmadığımı fark ettiler mi?” diye düşündü ve gazeteyi aldığı yere bıraktı.

Dışarıdaki masalar yavaştan toplanmaya başlamıştı, kendisinden beş altı yaş küçük çömez garsonlar tarafından. Hafiften de lodos vardı, halsizlik veren cinsinden. Öyle diyorlardı adına buradakiler, baş ağrısı yapan bu ılık esintiye.

Canı bir sigara çekti, ılık esen rüzgara inat. Fakat kapıda içmesi yasaktı işçi kısmının. Geçti arka tarafa, yaktı bir ecnebi sigarası. “Ulan bu merete de her ay zam geliyor, bırakılmıyor da ha deyince namussuz! Tütün de kokuyor, kim uğraşacak hem sarmayla.” dedi genç garsonlardan birine. “Evet abi, haklısın.” dedi oğlan başını eğerek yeni terleyen bıyıklarının altından. Oğlan başka bir şey demedi, Memet de pek muhatap olmadı beş altı yıl önceki haliyle. Öyle ya, hele o garson çocuk büyüyecek, askere gidecek, daha neler neler...

Sigarası bitince çıktı yeniden kapıya. Geldiği günden bu yana her gün üstünden defalarca geçtiği sınır çizgilerine baktı dikkatlice. Büyüdüğü topraklarda böyle çizgiler yoktu. E tabi çizgiyi aşan masalar da haliyle.

Belediye çizirmiş bu sınırları, insanlar rahatça geçebilsin diye. Sınır çizgisinin dışına da masa konulmazmış. Yasakmış, belediye yasaklamış. “Belediye azasına yasak mı olurmuş?” dedi kısık sesle. Allahtan üç beş masa vardı çizginin dışında kalan, henüz toplanmamış. Gerçi bu saatte zabitanın yemekle içmekle derdi ne?

İçerden bir ses koptu. “Şangııırt” diye. Kırmıştı tabakları çırak. “Ah bu çıraklar” dedi içinden, “ulan içinde neyin var?” diye bağırdı patronunu düşünerek. Öyle ya işçi kısmı değil mi, düşünür mü hiç patronunu? Tam da yarına izin koparmış, ona sevinirken olacak iş miydi şimdi. “Kaçı kırıldı?” diye sordu ilkin. “Topla şunları, bakma yüzüme öyle!”, dedikten sonra çocuğun gözlerine baktı yeniden; nenesinin anasına baktığı gibi. Sonra daha hiddetlice: “Lan bakma öyle yüzüme!”

Göz ucuyla yerdeki kırık tabakları saydı. En az on tane vardı. Garson çocuk korkmuştu; Memet de öyle. Hem demezler mi “Sen nasıl göz kulak oluyorsun bu-
raya?”, demezler mi?

Çıktı kapıya tekrar garip bir can sıkıntısıyla. Halim selim bir adamla göz göze geldi. On oniki adım öte-
deydi. Orta yaşlardaydı, biraz da tanıdık buldu. Hakka-
ten şu memlekette çalıştırmadığı takım kalmamış tek-
nik direktör müydü o? Arada o gelirdi bu taraflara.

Hayır değildi, ışık yüzüne yansımca gelenin saç-
larının başka tür tarandığını ve favorilerinin daha kaba-
rık durduğunu fark etti. Tamam, mavi keten gömlek-
liydi ama Yılmaz hoca olsa o gömleğin altına siyah bir
de fanila giyerdi. Bu adamı da gazetede falan görmüştü.

Belki de çalıştığı barlarda, sesi bir daha açılmamak üzere kısılmış televizyonlarda. Kırılmıştı tabaklar da...

Gecenin sessizliğine eşlik eden sakin adımlarıyla yaklaşan adam telefonunu iki eliyle tutuyor ve biraz kendinin biraz etrafın görüntüsü çekiyordu. “İnsan kendi fotoğrafını niye çeker ki?” diye düşündü. “İyi de bunu herkes yapıyor zaten.” diye düzeltti kendini.

Mesafe azaldıkça onun biriyle konuştuğunu anladı. Ama yavaşlamıştı adam, masaları çekiyordu, denizi çekiyordu, Memeti çekiyordu, kaşlarını çatarak geliyordu...

Üç beş adım mesafe kalmıştı aralarında. Adam yaklaştıkça dudaklarının çizgisi düzleşiyor, geriliyor ama bundan hiçbir anlam çıkarılamıyordu. “Evet görüyorsunuz değil mi?” diyordu konuştuğu ya da konuştuklarına, karanlığın sükunetini bozarak. Ne diyordu, kime diyordu hala anlam verilemiyordu.

Birden Memetin karşısına dikildi, durdu öylece; gözleri kızgın birer ateş topunu andırıyordu. Tabakları kıran garson çocuğa bakan şefi gibi bakıyordu; tokatlamak üzere olduğu çırağa bakan ustası gibi, haftalığına çöken amcası gibi, anasının başında dikilen ninesi gibi, bakıyordu işte.

Gece bir yarısı peyda olan bu alacaklı kılıklı adam, düzleşen dudaklarına verdiği belli belirsiz bir gelirimle:

“Bu masalar... Ayıp değil mi çizginin dışına taşıyorsunuz? Kaldırın kardeşim bunları, kaldırın!” diye çıkıştı berrak Türkçesiyle.

“Sana ne ulan! Sana ne! Ne karışyorsun.” diye diklendi Memet; gözlerden, dudaklardan ve ıraklardan kalan korkusunu belli etmeden. Zaten tabaklar da kırılmıştı. “Yevmiyeden kesmeseler bari” diye geçirdi içinden.

Sesini yükseltti bu kez mavi gömlekli adam, tek nefeslik mesafeden: “Terbiyeni takın! Sizin yüzünüzden geçemiyor insanlar rıhtımdan, işgal ediyorsunuz her yeri. Bak şu çizgilere, bunları geçmeyin diye çizmişler değil mi? Bu masaları buraya koymayın diye!”

İyi hoş konuşuyordu da, ne karıştıyordu; zabıta olsa neyse. Altta mı kalacaktı Memet, çıkıştı tekrardan sana ne diye. Paydos sürprizi mavi gömlekli yabancı ise söylemeye devam ediyordu, olan biteni telefonuyla çekmeye de.

“Git kardeşim, bak işine! Gece gece uğraştırma beni!” cümlesiyle birleşti, daha kuvvetli olan sağ eliyle iteklemesi. Sendeledi mavi gömlekli adam, toparlandı sonra. Belki düşecekti denize, ama düşmedi. Neyse neydi, adam söylene söylene gitti. Kapı önünde bir gün daha bitti.

Sabah kalktığıında hava daha bir aydınlıktı. “Çay mı demlesem?” dedi içinden. Sonra vazgeçti. “Dışarıda yerim” dedi. Üstüne ütülü de bir gömlek giydi. Öyle ya bugün izinliydi...

Baktı pantolonlara, yakıştırdı bir tanesini kırık beyaz gömleğine. Sonra durdu, “oğlum, hep garson gibi giyinecek değilsin ya çıkar şunları” diye seslendi pencere camındaki silüetine.

Keten pantolona gözü ilişti, ekose de bir gömlek uydurdu renklince. “Hem gider Ergün’e, söylerim patlıcanlı böreğimi” diye nazire yaptı uyanmaya çalışan garson çocuğa. Gece gece tabakları kırıp iş çıkarmasını aklına bile getirmeden. Bol esnemeli bir “Evet abi, haklısın” çıktı gurbet kokan uykulu dudaklardan. Sırıttı Mehmet oğlanın haline.

Aheste çıktı dört garsonluk konağından(!), kendine ait güne başlarken. Dağa taşta bakarak keyifle indi sahile, usul adımlarıyla.

Varınca küçük pastaneye, oturdu manzaraya karşı. Söyledi böreğini, çayını. Hafiften gerindi serin rüzgara karşı. Sonra bacak bacak üstüne atmayı denedi, beceremedi.

Kenarda duran üç beş gazeteyi fark etti. Kendisinden önce birilerinin okuduğu belliydi. Çayı masaya bırakıp en üstte duranı aldı, iki eliyle kavradı. İlk başlığa baktı, başlığının solunda “Türkiye Türklerindir” yazıyordu. Gündüzleri pek gazete okumazdı ama bugün izinliydi, hem Türkiye Türklerindi.

Hızlıca çevirdi sayfaları, “havadan sudan yazılar hep” diye geçirdi içinden köyünün kahvesindeki iki çayla gün geçiren dayılar gibi. Çayı da bitmişti, cebindeki paraya baktı. İçinden “Kendime bir kıyak geçeyim” dedi ve bol şekerli bir kahve söyledi. “Bol köpük-lüsünden olsun ha!”

Sigarasından tek dal çıkarıp uzun uzun baktı. Biraz kokladı tütünü, kahvesi gelene kadar. Kahvesi gelir gelmez yaktı. Çekti içine derin derin, sonra bir daha çekti. Biraz deniz kokusu, biraz sigarasından çekti.

Kenara bıraktığı gazetenin ekini aldı eline. “Bu gazeteler de çıplak kadın fotoğrafı koymadan ek çıkaramıyorlar, sonra bakınca biz suçlu” diye mırıldandı. Kimsenin duyup duymadığına baktı. Kimse duymamıştı. Birden telefonu çaldı.

İzin gününde patron niye arardı. “Buyrun efendim” dedi meraklı bir sesle. “Memetçim dün gece kapanmadan bir şeyler olmuş galiba. Bir saate restoranda ol. Ha şu senin yamak var ya, onu da al yanına.” diyip kapattı. “Ulan koca patronsun, on tane tabak için adam çağırıyorsun izin gününde?” “Hep şu yamağın yüzünden hep!” diye söylendi sigarasını söndürürken.

Birkaç sayfa çevirdi, istemsiz baktı tüm yazılana çizilene. Sonra köşede dünkü adamın fotoğrafını gördü. “Dünyaca ünlü ....” diye başlayan yazı dikkatini çekti. O adam mıydı? Evet benziyordu. “Dünyaca ünlüymüş demek”. Dünkü olayı anlatıyordu yazı da zaten. Restoranın da adı geçiyordu.

“Belediyenin çizdiği sınırı aşan masalar...”, “Zabıta işlem yapmış...”, Meclis üyesi de üzüntülerini dile getirdi...”, “Zaten çalışanın da işine son...” kaldı öyle. Baştan bir daha okudu. Yoktu artık işi. Bir sigara daha yaktı. Baktı uzaktan artık kendisinin içinde yer alamayacağı sahil restoranına. Yavaştan yeniyetme garsonlarca iki elleriyle tutulup karınlara yaslanan masalara baktı ve yine sınırlara aşan masalara.

Sigarası bitince lojmana geçti. Topladı pılını pırtısını. Alacağı yoktu, vereceğini de zaten vermişti patronuna. Vapura on dakika vardı, yetişirdi.

Öyle de oldu. Yetiştii vapura, sınırı aşan masaların yanından geçerek.

Vapurun kış tarafına yöneldi, yasaklara inat yakıtı sigarasından bir fırt çekti. Baktı gökyüzüne, bir de adaya son kez. Kısıık sesle “Ah be Çekerekli Memet! Aşmasaydın çizgiyi de konulmasaydın ya kapının önüne; çizgiyi aşan masalar gibi. Hem kaçmazdı da adanın keyfi.”

Ağustos 2019

Ankara

(24 Şubat 2022)

Mevzuat Hazırlama Rehberinin Yayımlandığı Gün, Resmi Gazete Nasıl Yayımlanmalı?

“*Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*” bugün (24 Şubat 2022) Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yönetmeliğin amacı adından da anlaşılacağı üzere mevzuat taslaklarının hazırlanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek.

Yönetmeliğin yayımlandığı yer *asli şekil şartı* olarak Resmi Gazete.

Resmi Gazete aksi karara bağlanmadığı sürece her gün yayımlanır. Gazete; *Yasama, Yürütme ve İdare, Yargı ve İlan* bölümlerinden oluşur. Bölümlerin sırası değişmez. İlgili karar ilgili bölümde yerini alır.

Ne var ki Mevzuat Hazırlama Rehberi olan yönetmeliğin yayımlandığı bugünkü Resmi Gazete’de bölümlerden biri yer almıyor.

Ana başlıklardan olan *Yargı* bölümü *yerine* tekrar *Yasama* bölümü yazılmış.

Belki de bugünkü Resmi Gazete’de mevzuatın hazırlanması kadar, yayımlanmasının da önemi vurgulanmıştır. *Kim bilir?*

T.C. Resmi Gazete

resmigazete.gov.tr/04.02.2022

Sayı: 5208

— Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 5209)

YÖNETMELİKLER

— Mensucat Hacılarına Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (Karar Sayısı: 5210)

— Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği (Karar Sayısı: 5211)

— Deniz Turizmi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (Karar Sayısı: 5212)

— Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (Karar Sayısı: 5213)

— Elektrik Piyasası Dengeleme ve Ulaştırma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

— İstanbul Gelişim Üniversitesi Engelli Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

— Sabancı Üniversitesi Lisans Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

— Sabancı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

TEBLİĞ

— Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlgilin Tebliğ (Tebliğ No: 2012/1)de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2022/1)

YASAMA BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

— Anayasa Mahkemesinin 4/11/2021 Tarihli ve E: 2021/30, K: 2021/82 Sayılı Kararı

— Anayasa Mahkemesinin 13/1/2022 Tarihli ve 2018/34900 Başvurusu Numaralı Kararı

İLÂN BÖLÜMÜ

10:08
04.02.2022

(28 Şubat 2022)

İşsiz Kaldığımız Süreleri Neden Borçlanamıyoruz?

Sigortalının çalışmadığı sürelerin primlerini ödeyerek gün satın almasına **borçlanma** adı veriliyor. Borçlanılan gün, sigortalının hizmetine ekleniyor.

Borçlanma yapılacak süreler 5510 sayılı kanunda **askerlik, doğum, staj gibi** tek tek sayılmış. Yalnızca bu süreler borçlanılabilir. Tabi borçlanılacak sürede **sigorta yatmaması** gerekiyor. Sigorta yatmışsa zaten borçlanılacak süre olmuyor.

Sosyal Güvenlik Kanununda sayılan borçlanmaların dışında pratikte pek makul² olmasa da bir de yurtdışı borçlanmaları var. **3201 sayılı Yurtdışı Borçlanma Kanununa** göre;

*“yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri ve bu süreleri arasında veya sonunda **her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri** ile yurt dışında ev kadını olarak geçen süreleri,”*

borçlanmak mümkün.

---

² 3201 sayılı Yurtdışı Borçlanma Kanununda yapılan değişiklikle Ağustos 2019 sonrası yapılan borçlanmalar %32 yerine %45 üzerinden, SSK yerine Bağ-Kura tabi yapılmaktadır.

Kanuna göre yurtdışında bulunan vatandaşlarımızın bir yıla kadar işsiz kaldığı süreleri borçlanmaları mümkün. Çünkü işsizlik *irade dışı* bir durumdur. Yani kimse işsiz kalmak istemez. Bu nedenle *işsizlik sigortaları* kurulmuştur. Nitekim Uluslar arası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 1919'da kabul ettiği “**2 No'lu İşsizlik Sözleşmesi**” ülkemizde 1950 yılında yürürlüğe girmiştir. ILO'nun 1952 kabul ettiği ve ülkemizde 1975 yılında yürürlüğe giren “**102 No'lu Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesi**”nin IV. bölümü işsizlik yardımlarını düzenler.

Ülkemizde işsizlik sigortasının yasal zemine kavuşması 1999 yılını bulur. **4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu** ile işçinin *son üç yıldaki* hizmetine göre **6, 8 ya da 10 ay** süreyle işsizlik fonundan yapılan ödemeye *işsizlik sigortası* deniyor. Kanunda;

“c) **İşsizlik sigortası:** *Bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, herhangi bir kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden sigortalılara işsiz kalmaları nedeniyle uğradıkları gelir kaybını belli süre ve ölçüde karşılayan, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren zorunlu sigortayı,*”

tanımlıyor. Dolayısıyla kanuna göre ülkemizde işsizlik sigortası zorunlu bir sigorta kolu.

İşsizlik sigortası döneminde **İş-Kur** daha önce sisteme ödenmiş primlere göre işsizlik ödemesi yapıyor. Ödeme süresi içinde **işçi işe girerse** ödeme **kesiliyor**. İşçi çalışmadığı için **sigortası da yatmıyor**.

Zorunlu bir sigorta olan işsizlik sigortası, her ne kadar irade dışı olsa da, **41 inci maddede** sayılmadığı için **Türkiye’de geçen** işsizlik sigortası süreleri için borçlanma yapılamıyor. **İşsizlik** süresi **yurtdışında** geçtiyse – **biraz tuzlu da olsa** - borçlanmanız **mümkün**.

Türkiye’de geçen işsizlik sürelerinin borçlanması için 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesine (j) den sonra (k) bendi eklenmesi gerekiyor.

Sanmayın ki herkes yaşa takılıyor. Çok sayıda sigortalı da **primini doldurmaya** çalışıyor.

(2 Mart 2022)

**Polis, subay, astsubay, uzman çavuş,
uzman erbaş, MİT mensubu, çarşı ve
mahalle bekçisi gibi kadrolardan
emekli olanlara 100 Lira Ek Ödeme;
Kime Yeter Bu Devirde?**

Memur emeklilerinin emekli aylıklarının yanında bir takım *ek ödemeler* vardır. Bu ödemeler emekli maaşına eklenir ve daha sonra *Hazine*den tahsil edilir. Kamuda görev alma, sosyal güvenlik destek primine tabi özel sektörde çalışma *gibi* hallerde ek ödemeler kesilebilir.

Polis, subay, astsubay, uzman çavuş, uzman erbaş, MİT mensubu, çarşı ve mahalle bekçisi gibi kadrolardan emekli olanlara da 2006 yılından bu yana ek ödeme veriliyor.

Ek ödemedен yararlanma şartı bu kadrolardan emekli olmak. İki tane de olumsuz şart var bu ödeme için. İlki *makam tazminatı almamak* gerekiyor. Zaten makam tazminatı alan ek bir ödeme almış oluyor. İkinci olarak da emekli olduktan sonra *çalışmıyor olması* gerek emeklinin.

Emekli Sandığı Kanununa **2006** yılında eklenen bu hüküm aynı yılın *Nisan* ayında yürürlüğe girdi. 2006

yılı Nisan ayından bu yana çalışmayan tüm polis ve asker emekli maaşlarına **100 TL ek ödeme** yapılıyor. Çalışmaya başlayanın ek ödemesi kesiliyor, fazladan ödendiyse borç çıkıyor.

Kanunun amacı belli, makam tazminatı almayan polis, asker, MİT, çarşı ve mahalle bekçisi emeklilerinin emekli maaşını iyileştirmek. Fakat kanundaki ek ödeme seyyanen verilmiş. Yani 2006 yılındaki 100 YTL, şu an da 100 TL. Yani ödenen tutarda değişiklik yok. Çünkü 100 TL'yi güncelleyen başka bir hüküm yok. Böyle kalırsa **on yıl sonra da 100 TL** olacak.

Aynı yıl **tüm emekliler** için çıkarılan **başka bir ek ödeme kanunu** daha var. Emekli maaşının miktarına göre **%4 ve %5** olarak ödeniyor. Bir anlamda vergi iadesine benziyor. **Çalışanlara asgari geçim** indirimi, **emekliye ek ödeme** olarak veriliyor.

Tüm emeklilere ek ödemeyi düzenleyen **5454 sayılı Ek Ödeme Kanununa** göre;

“aylık veya gelirleri; 400 Yeni Türk Lirası ve daha az olanlar için aylık veya gelirlerinin % 5'i, aylık veya gelirleri 400 Yeni Türk Lirasından fazla olanlar için % 4'üdür. Bu maktu hadler, Devlet memuru aylık katsayısında meydana gelecek artış oranında artırılmak suretiyle uygulanır.”

Dolayısıyla emekli maaşlarına eklenecek ek ödemeyi belirleyen sınır **her altı ayda bir** memur maaş katsayısıyla birlikte **güncelleniyor**. Yani 400 YTL’de kalmıyor.

Yıl	Ek Ödeme (%4 sınırı)	Ek 84 Polis/Asker Ek Ödemesi
2006	400 YTL	100 YTL
2020	1.369,78	100 TL
2021	1.554,72	100 TL
2022	2.207,93	100 TL

Tüm emekliler için yapılan ek ödeme yüzdesinin belirlenmesindeki sınır **2022 yılının ilk altı aylık** dönemi için **2.207,93 TL** olarak belirlendi. Polis ve askerler için yapılan ek ödeme ise hala 100 TL. Çünkü bu ödeme sabit, güncellenmiyor.

Polis ve askerler için yapılan ek ödeme güncellenmiş olsaydı, şimdi **her biri 552 TL ek ödeme** alacaktı. Belki böyle bir durumda 3.600 tartışmaları da bu kadar hararetli olmazdı.

(4 Mart 2022)

Emekliliğe Giden Yolda Son 3,5 Yıl Nedir; Nasıl Hesaplanır?

SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı gibi farklı sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi hizmetleri olup da emeklilik yaşı yaklaşan kişilerden sıkça duyduğunuz bir ifadedir **son 3,5 yıl**.

Aslına bakarsanız Kanunda son 3,5 yıl diye bir **ifade yoktur**. Bu ifade genellikle **Bağ-Kur'dan SSK'ya** geçen kişiler tarafından kullanılır.

Son 3,5 yıl ifadesi, **2829 sayılı Hizmet Birleştirme Kanununun** 8 inci maddesinin bir **yorumudur**. Maddeye göre;

“Birleştirilmiş hizmet süreleri toplamı üzerinden, ilgililere; son yedi yıllık fiili hizmet süresi içinde fiili hizmet süresi fazla olan kurumca, hizmet sürelerinin eşit olması halinde ise eşit hizmet sürelerinden sonuncusunun tabi olduğu kurumca, kendi mevzuatına göre aylık bağlanır ve ödenir.”

Bu nedenle önemli olan son 3,5 yıl değil, **son 7 yıl**dır. Son 7 yılın hesabı da **zaman olarak hesaplanmaz**. Hizmet (**fülen çalışılan**) süresi olarak hesaplanır.

Örneğin **2015-2022** yılları arasında 7 yıllık bir **zaman dilimi** vardır. Fakat bu süre içinde çalışılmayan süreler varsa bu süreler hesaba katılmaz. Yani **2015-2017** ve **2019-2021** yılları arasındaki çalışma 4 yılı ifade eder. Bu nedenle hesap yapılırken zaman dilimine değil, bugünden geriye tüm primlere bakılır.

Yedi yıllık süre sosyal güvenlik hukukunda³ 2520 günü ifade eder. Son 2520 gün içinde en çok hangi statüde hizmet var ise o statüden aylık bağlanır. Şayet 3 yıl (**1080 gün**) Emekli Sandığı, 2 yıl (**720 gün**) Bağ-Kur ve 2 yıl (**720 gün**) SSK hizmetiniz varsa son yedi yıl içinde en çok hizmet Emekli Sandığı olacağından **Emekli Sandığı** şartlarına göre emekliliğiniz belirlenir.

Eğer **yalnızca SSK ve Bağ-Kur** hizmetiniz varsa böyle bir durumda son 2520 gün için **1261 ve daha fazla gün** hizmetinizin olduğu statüden aylık bağlanır. SSK ve Bağ-Kur'un **hangisinin önce** olduğunun da **önemi yoktur**.

Bu sürelerin hesabında fiilen çalışılan süreler dikkate alınır. Bu nedenle son **yedi yıl hesabında**;

- *5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun 32 nci maddesine göre verilen yıpranmalar,*
- *5510 sayılı Kanuna göre verilen yıpranmalar,*

---

³ Ay 30 gün, yıl 360 gün olarak dikkate alınır.

- *Ağır engelli çocuğu bulunan kadınlara verilen yıpranmalar,*
- *Maden ve yer altı hizmetlerine verilen yıpranmalar,*
- *Borçlanmalar*

dikkate alınmaz.

Borçlanmalar bakımından ***askerlik ve doğumlar son 2520 gün*** (zaman dilimi değil hizmet hesabı) ***içinde*** gerçekleşmişse ***dikkate alınır.***

Yukarıda anlatılanların tümü 2829 sayılı Hizmet Birleştirme Kanununa tabi olanlar için geçerlidir. Yani ***Nisan 2008 ve öncesi*** ilk kez ***SSK, Bağ-Kur veya T.C. Emekli Sandığına*** tabi çalışması olanlar için.

Nisan 2008'den ***sonra*** ilk kez sigortalı olanlarda ***toplam hizmet içinde en çok süresi olan statü*** esas alınır.

(8 Mart 2022)

İstifa Eden İşçiler de Kıdem Tazminatı Alabilir!

Kıdem tazminatı esasen ***işten çıkarılan işçilere*** verilen haktır. Bu nedenle işten çıkarılan işçiye verilen bir hak olarak bilinir. Ancak belli durumlarda işçiler ***kendileri işten ayrılırlar da*** kıdem tazminatı alabilir.

Hakkı ödenmeyen ve kötü muameleye uğrayan işçiler, ***evlenen kadın*** işçiler, ***askere giden*** işçiler, ***sağlık*** sebepleri ve ***zorlayıcı*** sebeplerle işverene ***noter yoluyla ihtar*** çeken işçiler kıdem tazminatına hak kazanabilirler.

İşçi, 4857 sayılı İş Kanununun 24 üncü maddesine göre;

“I. Sağlık sebepleri:

a) ***İş sözleşmesinin konusu olan işin yapılması işin niteliğinden doğan bir sebeple işçinin sağlığı veya yaşayışı için tehlikeli olursa.***

b) ***İşçinin sürekli olarak yakından ve doğrudan buluşup görüştüğü işveren yahut başka bir işçi bulaşıcı veya işçinin işi ile bağdaşmayan bir hastalığa tutulursa.***

II. Ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

a) **İşveren** iş sözleşmesi yapıldığı sırada bu sözleşmenin esaslı noktalarından biri hakkında **yanlış vasıflar** veya **şartlar** göstermek yahut **gerçeğe uygun olmayan bilgiler** vermek veya sözler söylemek suretiyle **işçiyi yanıltırsa**.

b) **İşveren** işçinin veya **ailesi** üyelerinden birinin **şeref ve namusuna dokunacak** şekilde sözler söyler, davranışlarda bulunursa veya **işçiye cinsel tacizde** bulunursa.

c) **İşveren işçiye veya ailesi** üyelerinden birine karşı **sataşmada** bulunur veya **gözdağı** verirse yahut işçiyi veya ailesi üyelerinden birini kanuna karşı davranışa özendirir, **kışkırtır**, sürükler yahut işçiye ve ailesi üyelerinden birine karşı hapsi gerektiren bir **suç işlerse** yahut işçi hakkında **şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ağır isnad veya ithamlarda** bulunursa.

d) İşçinin diğer bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından işyerinde **cinsel tacize** uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen **gerekli önlemler alınmazsa**.

e) İşveren tarafından işçinin **ücreti** kanun hükümleri veya sözleşme şartlarına **uygun** olarak **hesap** edilmez veya **ödenmezse**,

f) Ücretin parça başına veya iş tutarı üzerinden ödenmesi kararlaştırılıp da işveren tarafından işçiye yapabileceği sayı ve tutardan az iş verildiği hallerde, **aradaki ücret farkı** zaman esasına göre ödenerek işçinin **eksik aldığı ücret karşılanmazsa** yahut çalışma şartları uygulanmazsa.

III. Zorlayıcı sebepler:

İşçinin çalıştığı işyerinde **bir haftadan fazla süre** ile işin durmasını gerektirecek **zorlayıcı sebepler** ortaya çıkarsa.”

iş sözleşmesini **haklı nedenle feshedebilir**. Bu fes-hin noter yoluyla yapılması önemlidir. Bu durumda işçi kıdem tazminatına hak kazansa da kendi ayrıldığı için **ihbar tazminatı alamaz**.

Emeklilik için **sigortalılık süresi** ve **prim gününü** doldurup emeklilik **yaşını bekleyen** işçiler de Sosyal Güvenlik Kurumundan alacakları “**kıdem tazminatı alabilir**” yazısını işverene sunarsa kıdem tazminatı alabilirler.

İşveren tarafından kıdem tazminatı ödenmemesi halinde dava açmadan önce işçinin **arabulucuya** başvurması, **dava şartı** olarak zorunludur.

(9 Mart 2022)

Aylık Bağlanmasa Bile Ölen Yakınıınızdan Cenaze Yardımı ve Toptan Ödeme Alabilirsiniz.

Emekli aylığı almakta iken ölen kişiler ile en az **SSK için 5 yıllık sigorta ve 900 gün, Bağ-Kur veya Emekli Sandığına tabi 1.800** prim gününe sahip olan kişilerin kanunda gösterilen yakınlarına **ölüm aylığı** bağlanır.

Sigortalının günü eksik olması nedeniyle ölüm aylığı bağlanamayan kişiler de olabilir. Ölen sigortalının **360 gün primi** olması halinde cenaze yardımı yapılır.

Cenaze yardımı **2022** yılı için **1.250 TL**'dir.

Cenaze yardımı hakkı **5 yıl içinde** istenmezse düşer.

Aylık bağlanmayan durumlarda primler içeride kalacağından hak sahipleri **ölüm toptan ödemesi** talep edebilir.

Cenaze yardımı ve **ölüm toptan ödemesi** başvuruları sigortalının **son çalıştığı** işyerinin bağlı olduğu **Sosyal Güvenlik Merkezine** yapılabilir. Bu başvuruların **e-devlet** üzerinden yapılması mümkündür.

(10 Mart 2022)

Kore ve Kıbrıs Gazilerinin Faizsiz Konut Kredisi Hakkı Var mı?

Sosyal güvenlik sistemimiz kural olarak primli sisteme dayanıyor. Yani sigortalı, çalışma hayatında primler ödüyor sonrasında ödediği primler üzerinden emekli aylığı bağlanıyor.

Primli sistem dışında “*primsiz aylık*” adında başka bir sistem de bulunuyor. Bu sistem genellikle asker, sivil terör mağduru gibi kişilere belli gösterge tutarları üzerinden aylık bağlanması anlamına geliyor.

Primsiz sistemin örnekleri arasında genel olarak vatani hizmetini er olarak yapan kişilere bağlanan aylıklar yer alıyor. Bununla birlikte *İstiklal Madalyası sahipleri ile Kore ve Kıbrıs gazilerimiz* ve eşleri de primsiz sistemden aylık alabiliyor.

1005 sayılı Kanun İstiklal Madalyası sahipleri ile Kore ve Kıbrıs gazilerine verilecek hakları düzenliyor. Kanuna göre;

“Milli mücadeleye iştirak eden ve bu sebeple kendilerine İstiklal Madalyası verilmiş bulunan Türk vatandaşları ile 1950 yılında Türk Tugayının Kore’ye ayak bastığı Ekim ayında başlamak ve 1953 yılı Pan-Munjon Ateşkes Anlaşmasına kadar

*Kore’de fiilen savaşa katılmış olan Türk Vatandaşlarına ve 1974 yılında Temmuz 1 inci ve Ağustos 2 nci **Barış Harekatına Kıbrıs’ta fiilen görev alarak katılmış olan Türk Vatandaşlarına ve ölümleri halinde eşlerine”***

aylık bağlanıyor.

Primsiz aylık sisteminde aylık dışında verilen başka haklar da bulunuyor. Bu haklar arasında Toplu Konut İdaresi ve Ziraat Bankası aracılığıyla verilen faizsiz konut kredisi de yer alıyor.

Faizsiz konut kredisi **2022 yılı için 241 bin TL** olarak belirlendi. İlgililer bu krediyi aldıktan sonra bağlanan aylıklarından **dörtte bir oranında** kesinti yapılıyor. Aylıktan çıkarılarsa ödedikleri tutar **%25 oranında artıyor**. Borç bitene kadar **faiz işlemiyor**.

Faizsiz konut kredisi alabilecek olan kişiler **2985 sayılı Toplu Konut Kanununun** ek 2 inci maddesinde sayılıyor. Kanuna göre;

*“8/6/1949 tarihli ve **5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 56 ncı maddesi ile mülga 45 inci ve 64 üncü maddelerine, 31/5/2006 tarihli ve **5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 47 nci maddesine ve 3/11/1980 tarihli ve **2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre veya*******

2330 sayılı Kanun hükümleri uygulanarak aylık bağlanmasını gerektiren kanunlara göre harp veya vazife malulü olmaları sebebiyle kendilerine ve ölümleri halinde dul ve yetimlerine”

faizsiz konut kredisi ödeniyor. **3713 sayılı Terörle Mücadele** Kanunu Kapsamında aylık bağlananlar da kanunlardaki atıflara istinaden bu haktan **yararlanıyor**.

İstiklal Madalyası sahipleri ile **Kore ve Kıbrıs gazilerimiz** Toplu Konut Kanununda **sayılmadıkları** için faizsiz konut kredisi hakkında **yararlanamıyor**. Bu haktan yararlanmaları için **2985 sayılı ek 2nci** madde-sine 1005 sayılı Kanunun eklenmesi yetiyor.

(14 Mart 2022)

Terörden Zarar Gören Sivillerin Hakları Nelerdir?

Terör eylemleri veya **terörle mücadele** nedeniyle **yaralanan**lara veya **hayatını kaybeden** sivillerin yakınlarına **sosyal güvenlik ve tazminat** hakları sunulur.

Sosyal güvenlik hakları **9.500 gösterge** sayısının **memur maaş katsayısı⁴** ile **çarpımı** sonucu çıkan tutar üzerinden verilir.

Terör nedeniyle çalışma gücü kaybı **üçüncü derece** olarak tespit edilen kişilere 9.500 gösterge ile memur maaş katsayısı çarpımının **%60**'ı ödenir. Çalışma gücü kaybı **ikinci derece** olarak tespit edilenlere **%80**, çalışma gücü kaybı **birinci derece** olarak tespit edilenler ile bu olaylar nedeniyle vefat edenlerin hak sahiplerine **%100'ü** oranında aylık bağlanır. Vefat halinde geride kalan hak sahiplerine genel esaslar çerçevesinde aylıklar paylaşılır.

Vefat edenlerin **anne ve babasına** aylık bağlanmasında gelirinin **asgari ücretin net tutarından daha az** olması ve **diğer çocuklarından** hak kazanılan gelir ve

---

⁴ 2022 yılı Ocak-Haziran dönemi için 0,235445 TL

aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık **bağlanmamış** olması **şartları aranmaz**.

Bu haktan faydalanabilmek için **terör eylemi** nedeniyle bir **sakatlanma** olayının gerçekleşmesi, yetkili **sağlık kurulları** tarafından tespitin yapılması ve zarar gören kişilerin **terör** suçlarından dolayı **hüküm** giymemiş olması şartları aranır.

Terörden veya terörle mücadeleden dolayı zarar gören engelli kişilerin kendisine veya eş ve çocuklarından birine, eşi veya çocuğu yok ise kardeşlerinden **birine** kamuda **istihdam hakkı** tanınır.

Aylık bağlanmasının yanı sıra terör veya terörle mücadele nedeniyle oluşan yaralanma ve ölümlerde **Valilikler** tarafından **tazminat** ödemesi yapılır.

Tazminatlar **yaralanma**, **engelli** hale gelme ve **ölüm** hallerinde **7.000 gösterge** rakamının memur aylık **katsayısı ile çarpımı** sonucunda bulunan miktarın;

a) Yaralananlara **altı katı** tutarını geçmemek üzere yaralanma derecesine göre,

b) **Çalışma gücü kaybı**, yetkili sağlık kuruluşları tarafından **üçüncü derece** olarak tespit edilenlere **dört katından yirmi dört katı** tutarına kadar,

c) **Çalışma gücü kaybı**, yetkili sağlık kuruluşları tarafından **ikinci derece** olarak tespit edilenlere **yirmi beş katından kırk sekiz katı** tutarına kadar,

d) **Çalışma gücü kaybı**, yetkili sağlık kuruluşları tarafından **birinci derece** olarak tespit edilenlere **kırk dokuz katından yetmiş iki katı** tutarına kadar,

e) **Ölenlerin mirasçılarına elli katı** tutarında,
nakdi ödeme yapılır.

Cumhurbaşkanı, nakdi ödemeye esas tutulan gösterge rakamını **yüzde otuza kadar artırmaya veya kanuni sınıra kadar indirmeye** yetkilidir.

(16 Mart 2022)

Öğretmen Olsam Bu Temmuz Emekli Olmazdım.

Hizmet süresini dolduran ve kanunda öngörülen yaşı tamamlayan memurlar yılın her ayı emeklilik talebinde bulunabilirler. Bu talep bir ay içinde yerine getirilir. Ancak bazı meslek grupları için **kanunla öngörül-müş** emeklilik **talep** tarihleri bulunabilir.

Öğretmenlerin de emeklilik taleplerine ilişkin tarihler diğer memurlardan farklıdır. Diğer memurlar için emeklilik şartlarını taşıyanların emeklilik talebi mümkünken öğretmenlerin emekliliği **Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle** özel olarak düzenlenir.

İdarenin başkent teşkilatını düzenleyen 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Milli Eğitim Bakanlığı bölümünde “**Öğretmenlerin emekliliği**” başlıklı **özel bir hüküm** bulunur.

Kararnamenin 331 inci maddesine göre;

“**Öğretmenlerin emeklilik işlemleri Haziran ve Temmuz ayları içinde yapılır. Bu aylar dışında emeklilik işlemi yapılabilmemesi, görev yapılan il sınırları içinde emeklilik talebinde bulunan personelin sınıf ve branşında öğretmen fazlasının bulunması ve işlemin Bakanlıkça uygun görülmesine bağlıdır.**”

Bu nedenle öğretmenler *yaş haddi ve malullük* gibi durumlar *dışında* genel olarak haziran ve temmuz aylarında emekli olurlar. Öğretmenlerin büyük *çoğunluğu haziran ayında görev aylığı*mı alıp *temmuz* ayında *emekli* olur.

Geçtiğimiz ay yayımlanan 7354 sayılı “**Öğretmenlik Meslek Kanunu**” ile öğretmenlerin emekliliğinde iyileştirme yapıldı. 3.000 olan *ek göstergeleri 3.600* olarak belirlendi. Bunun anlamı içinde bulunduğumuz **2022 Ocak-Haziran** katsayı dönemi için emekli *maaşının aylık 1.200 TL*, emekli *ikramiyesinin ise 45.000 TL* daha fazla olması demek.

Kanunun en gösterge artışına ilişkin maddesi için ayrı bir yürürlük tarihi belirlendi. 3.600 ek gösterge uygulamasına **2023 yılında** başlanacak. Dolayısıyla 2023 yılından itibaren **yükseköğrenim görmüş** tüm öğretmen emeklilerine 3.600 ek göstergeye göre aylık bağlanacak. Daha önce bağlanmış aylıklar da 3.600 ek göstergeye göre düzeltilecek ve yükseltilecek.

Bu *temmuz emekli* olacak olan öğretmenlerin de aylıkları *gelecek yıl* yükseltilecek. Ancak bu temmuz emekli olan öğretmenler **3.600** ek gösterge üzerinden *değil 3.000* ek gösterge üzerinden emekli ikramiyesi alacak. Gelecek yıl bu ikramiyeleri için ayrıca bir *fark olmayacak*.

(18 Mart 2022)

Bağ-Kur'un Parasını Geri Alırım Derken Eldeki SSK Aylığından Olmayın!

Çalışma hayatı içinde sigortalılar **SSK'lı** çalışırken **daha sonra Bağ-Kur'lu** olabilirler. Bunun tersi de mümkündür. Bağ-Kur'lu iken işyerini kapatıp SSK'lı çalışabilirler.

Birden fazla statüye tabi sigortası olan kişilerin emekliliğinde **tüm hizmetler birleştirilir** ve **hepsinin ortalamasına** göre aylık bağlanır. Hangi statüden emekli olacaksa o statünün kurallarına göre emekli aylığı belirlenir.

Kimi durumlarda hem SSK hizmeti hem Bağ-Kur hizmeti olanlar dava açıp **yalnızca SSK** hizmetlerine göre aylık bağlanmasını isteyebiliyor. Davayı kazanırsa da **Bağ-Kur** boşa çıktı diyerek **paranın iadesi** için dava açabiliyor. Bu davayı da kazanırsa **Bağ-Kur'a yatan primlerin iadesini** topluca alıyor. Peki bundan sonra **bu kişiyi neler bekliyor?**

Sigortalı ilk davasında yalnızca SSK hizmetlerine göre aylık bağlanması istemişti. Davayı kazandığında yalnızca SSK hizmetleri ile kendisine aylık yeniden bağlanıyor. Şayet dava sonuçlanana kadar ödenen aylıklar yeni aylıkla karşılaştırıldığında (**SSK+Bağ-Kur /**

Sadece SSK) dava öncesi aylık daha yüksek çıkarsa davayı kazanan emekliye **borç çıkıyor**. Çünkü dava ile istediği aylık daha düşük⁵!

Sigortalı buna dava açsa da hesap ortada, davadaki talebinin sonucuna katlanıyor.

Yalnızca SSK hizmetlerine göre aylığı bağlanan sigortalının Bağ-Kur hizmetleri dışarıda kalıyor. Sigortalı bunların iadesi için **dava** açıp kazanırsa **Bağ-Kur** için yatan primler **iade** ediliyor.

İade ediliyor edilmesine de kimi durumlarda iade edilen Bağ-Kur süreleri aslında emeklilik için istenen şartları karşılıyor. Kimi zaman sigortalılık süresini kimi zaman da prim gününü etkiliyor. İşte Bağ-Kur silinince (**parasını alarak**) emeklilik şartları ortadan kalkan kişi aldığı Bağ-Kur parasıyla **emekli olacağı yaşı ya da dolduracağı primi** bekliyor.

Bu duruma dava açıldığında emeklilik şartlarına bakan mahkeme davayı reddedebiliyor. Yani **ilk iki** davayı **kazanan** sigortalı **üçüncü** davayı kaybederse **emekli aylığından olabiliyor**.

---

⁵ Yaygın yanlış kanı yalnızca SSK hizmetleri olması halinde daha yüksek aylık bağlanacağı yönündedir. Kimi durumda yalnızca Bağ-Kur hizmetlerine SSK'dan daha yüksek aylıklar bağlanabilmektedir.

(21 Mart 2022)

Davayı Kazandım Diye Sevinme; Karşı Vekalet Çıktıysa Git Öde!

Sigortalılar ve emekliler Sosyal Güvenlik Kurumu'nun işlemlerine karşı işlemin niteliğine göre *iş mahkemesi veya idare mahkemesinde* dava açabiliyor.

Davaya bakan yargı kolunun (*adli-idari*) *yargılama kurallarına* göre kararlar veriliyor. Adli ve idari yargı mahkemelerinin çalışma düzeni ve kararlarının niteliği birbirinden farklı da olsa kararların sonunda *yargılama giderleri* de hüküm altına alınıyor.

Adli yargıda kural *taleple bağlılıktır*. Sigortalı ya da emekli davasında taleplerini sayar ve bunların yerine getirilmesini ister. Taleplerin içinde *reddedilen olursa*, davacı davasının bu kısmını bir bakıma kaybeder. Her ne kadar istediği şeylerin büyük bir bölümünü alsa da reddedilen talebinden dolayı *davalının avukatına vekalet ücreti* ödemek durumunda kalır.

İdari yargıda ise mahkemenin *kendiliğinden incelemesi* esastır. Davacının işlemin iptalini istemesi yeterlidir. İdari yargı, adli kadar yorucu süreçler içermez. *İptal* davasında işlemin *hukuka aykırı* olması yeterlidir. İptal kararı ile işlem *hiç yapılmamış* hale gelir. Bu nedenle uğranılan zararlar da telafi edilir.

İptal davasında işlemin hukuka aykırılığı ileri sürülürken ödenmemiş parasal haklar da istenmektedir. İşte iptal davasıyla ödenmemiş parasal hakların hepsini istemek mümkün olmayabilir. İşlemden veya davadan önceki **60 günlük ve 120 günlük süre**ler parasal hakların ödenmesinde dikkate alınır.

Aylık, gelir vb. parasal haklara ilişkin davalarda yerleşik **idari yargı içtihadı**;

“dava, davacının idareye başvurduğu tarihten itibaren 120 gün içinde açılmış ise, ilgiliye, davanın açıldığı tarihten geriye doğru 120 günü geçmemek üzere, başvuru tarihinden geriye doğru 60 günlük süre içindeki ilk uygulama esas alınarak parasal hakların verilmesi, idareye başvuru tarihinden itibaren 120 günlük ya da idarenin cevabının tebliğ tarihinden itibaren 60 günlük süreler geçtikten sonra açılmış olan davalarda ise, ancak dava tarihinden geriye doğru 60 günlük süre içinde kalan ilk uygulamadan doğan parasal hakların ödenmesi mümkündür.”

yönündedir.

İçtihadın özeti şudur. Sosyal Güvenlik Kurumundan her ay aldığımız bir maaş ya da gelir her zaman dava konusu edilebilir. Burada **ödenecek hak**ların süresi sigortalı ya da emeklinin idareye **başvuru veya dava** açma iradesine göre belirlenir.

Sigortalı veya emekli kendisine ödenmeyen bir hakkın (*ek gösterge, makam tazminatı, fiili hizmet süresi vb.*) ödenmesi için dava açtığında hakkını hangi tarihten isteyeceği de önemlidir. Aksi halde davayı kazanmış olsa da “.... *Dava konusu işlemin iptaline, ... ilk uygulama tarihi öncesine yönelik parasal hak talebinin süreaşımı nedeniyle reddine, ... TL vekalet ücretinin **davacıdan alınarak davalı idareye** verilmesine ....*” karar verilebilir.

Böyle bir durumda *istinaftı, temyizdi beklemeyin*; 2 bin TL’lik karşı vekalet *icra yoluyla 3-4 bini bulmadan* iyisi mi siz gidin *ödeyin*.

(23 Mart 2022)

2008 Ekim Meselesi, Milletvekilleri de Etkiledi.

Milletvekillerinin emekliliği de diğer tüm emekliler gibi hizmet süresi ve yaş gibi koşullara bağlı. Dolayısıyla milletvekili iki sene sonra emekli olmuyor. Şartları taşıyorsa emekli oluyor, iki yıl milletvekilliği yaparsa maaşı **milletvekili emekli maaşı** oluyor.

Milletvekilleri geniş anlamda kamu görevlisi kapsamında yer alır. Özlük hakları bakımından aylıkları yoktur, ödenekleri vardır. Ödenegin hukuki niteliği de aylıktan farklıdır.

Sosyal güvenlikleri yönüyle **milletvekilleri 4/1-c** (Emekli Sandığı) kapsamında kamu görevlisi sayılırlar. Emekli aylıklarının hesaplanması ile ilgili de 5510 sayılı Kanunda 2012 yılında getirilen özel bir hüküm bulunur.

“Cumhurbaşkanı yardımcılığı, bakanlık veya TBMM üyeliği görevlerinde bulunanlara, ..., Cumhurbaşkanına bağlanacak yaşlılık aylığının %45 oranında yaşlılık aylığı ödenir.”

Dolayısıyla milletvekili emekli aylıkları **Cumhurbaşkanı emekli aylığına** göre belirlenir. Cumhur-

başkanı emekli aylığı da Cumhurbaşkanı **yıllık ödeneğinin %40'**ıdır. Ödenek **yılda bir kez bütçe kanunuyla** belirlenir.

Milletvekili emekli aylığını düzenleyen kanun hükmünde “geçici 2 ve geçici 4 üncü maddelere göre hesaplanacak aylıktan az olmamak üzere” şeklinde bir ifade bulunur. **Yani SSK, Bağ-Kur veya Emekli Sandığından dolayı daha yüksek** aylık bağlanabiliyor ise yüksek olanı alır.

2022 yılı için Cumhurbaşkanı ödeneğine %14,4 artış yapıldı ve aylık **100.750 TL** olarak belirlendi. Bu tutarın **%40'ı, 40.300 TL** yapıyor. Milletvekili emeklisine **%45'**ini verilince aylık **18.135 TL** emekli maaşına ulaşılıyor.

2008 yılı Ekim ayından **önce** memuriyeti olan yani **T.C. Emekli Sandığı** iştirakçisi olan milletvekillerinin aylığı ise bu yıl yukarıdaki formülün dışına çıktı. Çünkü Emekli Sandığı Kanununa göre milletvekillerine 9.000 ek gösterge ve 45.000 makam/temsil tazminatı üzerinden emekli aylığı hesaplanıyor. Tutar yüksek çıkınca Emekli Sandığı aylığı ödeniyor.

Hal böyle olunca toplam hizmeti (*tüm çalışmalar*) **20 yıl** olan vekile **18.963 TL**, **25 yıl** olan vekile **19.579 TL**, **30 yıl** olan vekile **20.178 TL** emekli aylığı bağlanıyor. Üstelik bu tutarlar Temmuz ayında şimdiden yaklaşık **%25–30 artacak** gibi duruyor.

2008 öncesi memuriyeti *olmayan* vekillerin emekli aylığı temmuz artışından etkilenmeyeceği için 18.135 TL 2022 yılı için *sabit* kalacak. Daha önce memuriyeti olup *Emekli Sandığına tabi* hizmeti olan vekillerin temmuz *artışı* düşünüldüğünde *makas* da artacak.

(24 Mart 2022)

Hak Sahibi Ölürsa Cenaze Yardımı Yapılır mı?

Hak sahibi, sigortalı veya emekli öldükten sonra *geride kalan* kişilere denir. Sosyal güvenlik anlamında hak sahibi *mirasçıdan farklıdır*. Miras sahibine ulaşana kadar gider. Hak sahipliği ise kanunda sayılan kişilere tanınır.

Eş, çocuk, anne ve baba, ölen sigortalı veya emekliden dolayı hak sahibi olabilirler. Bunlar dışında *kardeş, yeğen* gibi yakınlar *mirasçı* olabilirken *hak sahibi olamazlar*. Dolayısıyla hak sahiplerine verilen haklar miras hukukunun değil sosyal güvenlik hukukunun konusuna girer çoğunlukla.

Cenaze yardımı ya da Emekli Sandığındaki adıyla ölüm yardımı, sosyal güvenlik hakkından *miras* hakkına *dönüşebilen* haklardandır.

Kanuna göre cenaze yardımı SGK'dan gelir veya aylık alan kişiler ve 360 prim günü yatmış kişilerin ölümü durumunda hak sahiplerine ödeniyor. Hak sahipleri sırasıyla sayılmış. “Eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa ana babasına, o da yoksa kardeşlerine verilir.” Yani en nihayetinde biri ya da birileri alıyor 2022 yılı için **1.250 TL**'yi.

Emekli Sandığına tabi memurlar için durum biraz farklı. Ölüm yardımı ölenin sağlığında vasiyet ettiği kişiye ödeniyor. Yani kişi **serbest iradesi** ile tasarrufta bulunuyor. **Miras** bırakmış oluyor. Şayet kimseyi belirtmemişse ailesine kalıyor ölüm yardımı. En düşük memur için bu tutar yaklaşık **4.500 TL**. Memuriyet **unvanı arttıkça** ölüm yardımı tutarı da **artıyor** Emekli Sandığı'nda.

Hak sahibinin ölümüne gelince; hak sahipleri **ölüm sigortasından** yararlanırlar. Ölüm sigortası, sigortalı ya da emeklinin ölmesi halinde kanunda sayılan (**hak sahipleri**) kişilere sağlanan türev bir haktır. Yani hakkın kaynağı sigortalının kendisidir.

Vefat eden hak sahipleri doğrudan bir hakka sahip olmadıkları için bu hakkı devredemezler. Bu hak onların ölümleri halinde aylıktan çıkmalarıyla **sona erer**. Böyle bir durumda sigortalı ve emeklinin ölümü halinde ödenen cenaze yardımı **hak sahibinin ölümü** halinde **ödenmez**.

Hak sahibi **kendisi de sigortalı ya da emekli** olabilir. Bu durumda yeni hak sahipleri ortaya çıkar. Bu kişiler cenaze yardımını hak sahipliğinden değil yeni **ortaya çıkan** ölüm sigortası **dosyasından** alır.

(28 Mart 2022)

Mahkeme Yanılırsa İstinaf Edersin; İstinaf Yanılırsa En Başa Dönersin.

Avukatların canını en çok sıkıan kararlardan biri muhtemelen **usulden red** kararlarıdır. Usulden red kararının can sıkıcı yönü davanın esasına geçilmeden, derdiniz dinlenilmeden **kırmızı kart** görmek gibi bir karar olmasıdır. Bir de bunu –e-devletinde gören- **müvekkile anlatmak** var, o ayrı **mesele**.

Çeşitli sebeplerle mahkemeler gerek ilk derece aşamasında gerekse istinaf aşamasında usulden red kararı verebilirler. **Usulden red** kararlarının bir bölümü de **dava şartına** uyulmamasından kaynaklanır.

Dava şartları, mahkemenin davanın **esas**ı hakkında **yargılamanın devamı** için **gerekli** olan şartlardır. Yani dava şartları, “**dava açılabilmesi için değil mahkemenin davanın esasına girebilmesi için aranan kamu düzeni ile ilgili zorunlu koşullardır.**”⁶ Dava şartına uyulmadı diye **usulden red** kararı ile karşılaşabilirsiniz.

⁶ Yerleşik yargı kararlarından derlenmiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumuna açılan davalarda da “**kuruma başvuru zorunluluğu**” dava şartı olarak öngörülmüş. İş Mahkemeleri Kanununun 4 üncü maddesine göre;

“Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile diğer sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan uyumsuzluklarda, hizmet akdine tabi çalışmalarını nedeniyle zorunlu sigortalılık sürelerinin tespiti talepleri hariç olmak üzere, dava açılmadan önce Sosyal Güvenlik Kurumuna başvurulması zorunludur.”

Bu nedenle SGK'nın işlemlerine karşı açılan davalar için öncelikle Kuruma başvuru yapılması gerekiyor. Eğer dava “**hizmet tespit davası**” ise Kuruma başvuru zorunluluğu yok. Çünkü kanun **zorunlu sigortalılık sürelerinin tespiti talepleri hariç** diyor.

Hizmet tespit davaları **işverene karşı** açılıyor. İşverene açılan davada SGK da kanun gereği taraf oluyor.

*“... zorunlu sigortalılık sürelerinin tespiti talebi ile işveren aleyhine açılan davalarda, dava Kuruma resen ihbar edilir. ... davaya davalı yanında **feri müdahil** olarak katılan Kurum, yanında katıldığı taraf **başvurmasa dahi kanun yoluna başvurabilir.** ...”*

Feri müdahale; **üçüncü kişinin**, “*davayı kazanma-
sında yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı
olmak amacıyla,*” dava yer alması anlamına geliyor. Bu
nedenle hizmet tespit davalarında SGK üçüncü kişi ola-
rak yer alıyor. Yer aldığı taraf davalının yani **işverenin
tarafı**. Amacı ise **davalı işverene yardımcı** olmak(?)

SGK’nın hizmet tespit davalarında davalı mı ferî müdahil mi tartışmasının geçmişi var elbette. Aslına bakarsanız ne davalı ne de ferî müdahil olmasında hu-
kuki bir yarar bulunuyor. SGK işin dışında da olsa illa
içinde olsun isteniyor. Anayasa Mahkemesi
E.2014/177, K.2015/49⁷ sayılı kararında bu duruma
ilişkin bir yorum yapıyor.

*“Uygulamada, hizmet tespit davalarında işveren
ile birlikte SGK da hasım gösterilmektedir. Yerle-
şik Yargıtay içtihadına göre, Kuruma husumet
yöneltilmeyen hizmet tespit davalarına ilişkin ka-
rarların uygulanması zorunluluğu bulunma-
maktadır. Bunun için açılan davalarda Kurumun
hasım olarak gösterilmesi gerekmektedir.*

*Hizmet tespit davalarında ferî müdahil olarak iş-
veren yanında katılan SGK’nın, işverenin başvur-*

⁷ <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2015/49?KararAramaRaporu=1&KelimeAra%5B%5D=feri%20m%C3%BCdahil&KelimeAra%5B%5D=hizmet%20tespiti>

maması durumunda dâhi kanun yoluna başvuru-bilmesinin, 6100 sayılı Kanun'da yer alan ferî müdahaleye ilişkin hükümlerle uyarlı olmadığı açıktır.

Öte yandan ferî müdahale bir usul hukuku müessesesi olup yukarıda açıklandığı üzere hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelere ve Anayasa'da öngörülen güvence kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir.

Maddenin gerekçesinden, kuralın amacının, Kurum aleyhine veya lehine yargılama giderine hükmedilmesinin engellenmesi olduğu anlaşılmaktadır. Hizmet tespiti davalarında, uyuşmazlığın asıl tarafları, işçi ile işveren olup Kurumun uyuşmazlığın özüyle bir ilgisi bulunmamaktadır. Ancak, bu davanın sonucunda verilecek kararda belirtilen aylık kazanç toplamları ile prim ödeme gün sayıları dikkate alınarak ilgilinin hizmet süresini hesaplaması gerekeceğinden kamu menfaatlerinin de yeterince korunabilmesi amacıyla, SGK'nın da bu davalarda hasım olarak gösterilmesi gerektiği Yargıtay içtihatlarıyla kabul edilmiştir.”

SGK'nın hizmet tespit davalarında ferî müdahil olması bu gerekçelerle açıklanıyor.

SGK'nın dahil olduğu hizmet tespit davası; "**hizmet tespit davası 5510 sayılı Kanun'a göre sigortalı sayılan işlerde çalışanların SGK tarafından tespit edilemediği veya eksik bildirilmiş hizmetlerin tescil edilmediğinin sonradan öğrenildiği durumlarda bu hususların tespiti amacıyla açılan bir davadır.**"

Hizmet tespit davasıyla **kamu düzeninden** olan sigortalılık yani **hizmet tespit** edilmektedir. Hizmet ise sigortalının çalıştığı süre ve elde ettiği kazancı ifade eder. Yani sigorta prim günü ile prime esas kazancın toplamı sigortalı hizmeti verir. Bu iki parametre üzerinden emekli aylığı hesaplanır.

Bu nedenle hizmet tespit davasında üç çekişme ileri sürülebilir.

- *Sigortalılık bildirimini hiç yapılmamıştır, (sigortasız)*
- *Sigortalıya eksik gün bildirimini yapılmıştır. (30 yerine 15 gün)*
- *Sigortalının prime esas kazancı eksik bildirilmiştir. (İki asgari ücret yerine bir asgari ücret)*

Üç çekişme de hizmet tespit davasının konusudur. Bu çekişmelerde Kuruma başvurma zorunluluğu olmadığı gibi hukuki bir yarar ve itirazın uygulama imkanı da yoktur.

5510 sayılı Sosyal Güvenlik Kanununun 86 ıncı maddesine göre;

“*Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca işyerinde fiilen yapılan tespitlerden .... soruşturma, denetim ve incelemelerden kayıt ve belgelere dayanmaksızın çalıştığı belirlendiği halde, hizmetlerinin veya prime esas kazançlarının Kuruma bildirilmediği anlaşılan veya eksik bildirildiği tespit edilen sigortalıların geriye yönelik hizmetlerinin veya prime esas kazançlarının, en fazla tespit yapıldığı tarihten geriye yönelik bir yıllık süreye ilişkin kısmı dikkate alınır.*”

Kanuna göre Kurum ancak *fiilen denetim* esnasında hizmet tespit edebilir. Bu tespit de geriye doğru bir yıl olabilir. Hizmet tespit davasının işten ayrılan kişi tarafından “*sigortam yatmadı, eksik yattı*” diye işten ayrılıp dava açması durumunda *SGK’nın zaten yetkisi yoktur*. Çünkü denetime gidilse *fiilen çalışan bir davacı yoktur*.

Peki aylık primin *30 gün* olduğu ama prime *esas kazancın eksik* bildirildiğinin iddia edildiği davalarda SGK’ya başvuru zorunlu mudur?

Eksik kazanç bildirimlerinde prim gün sayısı ile ilgili sorun yoktur. Dava edilen, kazancın eksik bildirilmesidir. İş Mahkemeleri Kanununda “*zorunlu sigortalılık süreleri hariç*” SGK’ya başvuru, dava şartı olarak

belirlenmiştir. Peki kazancın eksik bildirilmesi zorunlu sigortalılık süresine ilişkin midir?

Zorunlu sigortalılık süresi sigortalının ***çalıştığı gün ve elde ettiği kazanç***tır. Bu nedenle prim günü ile kazanç ***mütemmim cüz***'dür. Gün varsa kazanç vardır, kazanç varsa gün. Bu nedenle prime esas kazancın eksik bildirilmesi de prim gününün eksik bildirilmesi de "***zorunlu sigortalılık süresinin***" eksik bildirilmesidir.

Kazanç tespiti davalarında, davaya bakan mahkeme prime esas kazancın "***zorunlu sigortalılık süresi***" kapsamında olmadığı gerekçesiyle davayı usulden reddedebilir. Böyle bir durumda istinaf yolunda "***mahkeme gün ve kazancı ayrı değerlendirdi, her ikisi de zorunlu sigortalılıktır***" savı ileri sürülebilir. Elbette istinaf merci bunu değerlendirir.

Mahkemenin prime esas kazanca ilişkin hizmet tespit davasında ***işin esasına girip*** karar vermesi de mümkündür. Böyle bir durumda davalı işveren istinaf yoluna gidecektir. Kanunda öyle bir hüküm vardır ki, ***işveren*** (davalı) istinaf yoluna ***gitmese de SGK*** istinaf yoluna ***gidebilmektedir***.

İstinaf yolunda Bölge Adliye Mahkemesi davaya bakıp "***kazanç tespit davası hizmet tespit davası değildir, SGK'ya başvuru gerekir***" de diyebilir. SGK'ya başvurmadığınız için de davanız usulden reddedilir.

*Kazandığınız davanın istinaf aşamasında aldığınız usulden red kararı sonrası SGK'ya **usulden bir başvuru ile usulden bir red kararı** alıp yeniden dava açabilirsiniz. **Böylece usul yerini bulmuş olur.***

(29 Mart 2022)

Her Bağ-Kurlu Kızına Neden Aylık Bağlanmaz!

Sosyal güvenlik sistemimizde yetim aylıkları düzenlenirken kız çocukları için şartlar daha esnektir. Örneğin erkek çocuklar için *yaş şartı* varken kız çocukları için yaş şartı *yoktur*.

Kız çocuklarının anne babasından aylık alabilmeleri için *iki olumsuz şart* vardır. *Evli olmamak ve çalışmamak*.

Çalışmak, sosyal güvenlik sistemimizde sigortalı olmak demek. Yani sigortalı kişiler çalışan kişilerdir. Sigorta türünün önemi yoktur.

Kanuna göre *sigortalı*: “*Kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişiyi*” tanımlıyor. Uzun vadeli sigorta kolu *emeklilik için biriken prim günlerini* ifade ediyor.

Uzun vadeli sigorta koluna tabi çalışan kız çocukları yetim aylığı alamıyorlar. Vefat eden Bağ-Kurluların kız çocukları ise *çalışmasalar da aylıktan mahrum* kalabiliyor.

Ekim 2008'e yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanunla **Bağ-Kurlulara** artık 4/1-b ya da **4-b sigortalısı** deniyor. Bu sigortalılık türüne göre;

“- *Köy ve mahalle muhtarları*

— *Ticari kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar,*

— *Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkar siciline kayıtlı olanlar,*

— *Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, **diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları,***

— *Tarımsal faaliyette bulunanlar,*

— *At Yarışları Hakkında Kanuna tabi jockey ve antrenörler”*

Bağ-Kurlu sayılıyor.

Bağ-Kur türlerinin çoğu doğrudan kişiye bağlı⁸. Dolayısıyla mirasa konu edilmiyor. Ancak anonim ve sermayesi paylara bölünmüş şirket dışındaki tüm şir-

---

⁸ Muhtarlık, yönetim kurulu üyeliği, serbest meslek erbabı olmak kişiye ait haklardır. Mirasa konu değildir.

ketler ve gemi işletmesinin (donatma iştiraki) **tüm ortakları Bağ-Kurlu** sayılıyor. Aynı durum **tarlası bahçesi** olanlar için de geçerli.

Limited şirket ortağı veya **çiftçinin** ölümü halinde şirket ortaklığı ve tarla bahçe de **mirasa konu** oluyor. Şirketin hisselerinin veya tarla bahçe payının miras yoluyla geçmesiyle çocuklar da Bağ-Kurlu oluyor. Hal böyle olunca kalan mirasın içinde Bağ-Kur da olan **kız çocuğu**, Bağ-Kurlu olacağı için **aylık alamıyor**.

(31 Mart 2022)

Sigortası Olmayanlar Nasıl Emekli Olacak?

Sosyal güvenlik denince ilk akla gelen konuların başında emeklilik yer alır. Çünkü emeklilik, çalışma hayatı sonrası için (çalışmadığınız dönem) bir *gelir kapısı*dır. Hem de *kesintisiz ve süresiz*.

Emeklilik için ülkemizde sistem üç şart arıyor. Sigortalılık *süresi*, *prim* günü ve belli bir *yaşı* tamamlamak. Bunların varlığı halinde emeklilik mümkündür.

Sistemde sigortalılık, *işçiler*, *esnaf ve tacirler* ile *memurlar* üzerine kuruludur. Bu sigortalılık 4/a, 4/b ve 4/c diye adlandırılır. 4/c sigortalısı memurların sosyal güvenlik sistemine girişleri, primleri, hizmet süreleri gibi konular devlet tarafından yürütülür. Dolayısıyla *memurların* sigortasız çalışma ya da primin yatırılması gibi *sorunları yoktur*.

İşçiler için sigortasız olmak kayıt dışı çalıştırılmak anlamına gelir. Ülkemizde kayıt dışı oranının %30'un üzerinde olduğu dikkate alınırsa çalışan *100 kişiden 30'u* için çalışmalarının karşılığı emekliliğe dönüşmemektedir. Dolayısıyla sigortası olmayan kişi ne kadar çalışırsa çalışsın *emekli olamayacaktır*.

*Esnaf ve tacir*ler oda kayıtları ve vergi işlemleri gibi sebeplerle **Bağ-Kura** tescil edilirler. Bu nedenle bu kişiler Bağ-Kur sigortalıdır. Bağ-Kur sigortalılarının en büyük sorunu ise kendi Bağ-Kur primini yatırmakta yaşadıkları güçlütür.

Primini yatıramayan Bağ-Kurlular emekli olmak istediklerinde **birikmiş tüm borçlarını prim aslı, gecikme faizi ve gecikme zammıyla** birlikte yatırmak zorundadır. Birikmiş tüm borçlarını yatırmayan Bağ-Kurlu kaç yıldır esnaflık/tacirlik yapmış olursa olsun **emekli olamayacaktır.**

Sigortası yapılmayan işçiler beş yıllık zamanaşımı süresine dikkat ederek **hizmet tespit** davası açabilirler. Bu **davayı kazanırlarsa** ve primleri yeterse **emekli olabilirler.** Bir de işyeri denetimi sırasında çalıştıkları anlaşılırsa **en fazla bir yıl sigorta günü** kazanabilirler.

Primini ödemiş Bağ-Kurluların borçları ve hizmetleri yasalarla **askıya** alınabiliyor. Yani **borç da görünmüyor hizmet de.** Böyle durumlar için **ihya** adında bir uygulama var. Bağ-Kurlu askıya alınmış geçmiş dönemleri canlandırmak isterse **primlerin güncellenmiş halini** ödeyebiliyor. Burada en önemli konu, Bağ-Kurlu askıdaki **hizmetinin tamamını** canlandırabiliyor. Yani kendisine yetecek kadar süre için ödeme yapamıyor.

Diyelim ki sigortanız hiç olmadı veya hizmet tespit davasını kaybettiniz ya da primlerinizi canlandırmadınız. Üzölmeyin **65 yaş**ınızı doldurduğunuzda emekli maaşınız yoksa ve çalışmıyorsanız, nafaka almıyorsanız, size bakacak bir kimse (*nafaka yükümlüsü*) yoksa **Kaymakamlıktan muhtaçlık** belgesi alarak yaşlılık aylığına başvurabilirsiniz. Aylık **yaklaşık 1.300 TL** aylığınız olur. Tabi **asgari ücretin üçte birinden az geliri**niz olmak kaydıyla.

(1 Nisan 2022)

Nasıl Emekli Olacak Bu Yabancı Gelin ve Damatlar?

Türkiye İstatistik Kurumu her yıl nüfus yapısına ilişkin veriler yayımlıyor. *Kaç evlilik, kaç boşanma, kaç doğum, kaç ölüm...*

Raporda ilk evlenme yaşı, yabancı vatandaşlarla evlenme sayısı gibi sosyal güvenlik sistemini kah doğrudan kah dolaylı ilgilendiren bilgiler de var. Zira evlilik ve dolayısıyla çocuk önemli, yoksa nasıl sürdürülecek sistem?

2021 yılında *ilk evlenme* yaşı *erkeklerde 28,1, kadınlarda ise 25,4* olarak tespit edilmiş. Yine 2021 yılında *4.976* yabancı *damat*, *23.687* yabancı *gelinimiz* olmuş.

Yabancı damatların *%25'i Alman, %20'si Suriyeli* ve yaklaşık *%6'sı* Avusturyalı; yabancı gelinlerin ise *%15'i Suriyeli, %10'u Azeri* ve yine yaklaşık *%10'u Özbek* vatandaşlardan oluşuyor.

Türk vatandaşları ile evlenen her yabancı Türkiye'de ikamet edecek veya çalışacak diye bir kural yok ama elbette bu yabancıların içinde ülkemizde yaşayan ve hatta çalışan, çalışırken doğum yapan veya çalışmaya başlamadan *önce doğum* yapanlar olabilir.

İster yabancı ister Türk olsun sosyal güvenlik sistemimiz **zorunlu sigortalılık esasına** dayanıyor. Yani çalışan kişilerin sigortası olması gerekiyor. Bu durum Türk vatandaşları ile evlenen yabancı gelin ve damatlar için de geçerli.

Yabancı gelin ve damatlarımızın emekliliğinde **yaş, sigortalılık süresi** ve **prim günü** bakımından bir değişiklik yok. Fakat Ülkemizin;

- *Almanya,*
- *Arnavutluk,*
- *Avusturya,*
- *Azerbaycan,*
- *Belçika (1/9/2018 tarihinden önce ilk defa bu ülkede çalışmaya başlamış olanlar için),*
- *Bosna Hersek,*
- *Çekya,*
- *Fransa,*
- *Gürcistan,*
- *Hırvatistan,*
- *Hollanda,*
- *İsviçre,*
- *İtalya,*

- *Kanada,*
- *Kebek,*
- *KKTC (1/10/2020 tarihinden önce ilk defa bu ülkede çalışmaya başlamış olanlar için),*
- *Kore Cumhuriyeti,*
- *Lüksemburg,*
- *Makedonya,*
- *Slovakya*
- *Tunus*

ile imzaladığı sosyal güvenlik sözleşmelerinde “*akit taraflardan birinin mevzuatına göre yardım hakkının kazanılması şartlarının tespitinde, diğer taraf ülkedeki ilk işe başlama tarihi de dikkate alınır*” benzeri hükümler bulunuyor.

Hal böyle olunca yukarıdaki ülkelerde sigorta girişi olan yabancı gelin ve damatların Türkiye’de çalışmaları halinde, *ilk işe giriş tarihleri kendi ülkelerindeki giriş tarihi* oluyor.

(4 Nisan 2022)

Yurtdışında Yaşayan Türkler de SSK Borçlanması Yapabilir!

Yurtdışında bulunan *Türk vatandaşlarının –vatandaşlıktan çıksalar bile-* Anayasayla korunan hakları vardır. Bu haklar arasında sosyal güvenlik hakkı da bulunur.

Sosyal güvenlik haklarının kazanılması ve kullanılmasında Anayasa ve kanunlar kadar etkili sosyal güvenlik sözleşmelerimiz de bulunur. Bu *sözleşmeler Türkiye ile akit ülkelerin* vatandaşlarına sağlanacak sosyal güvenlik hakları ile yükümlülüklerin *usul ve esaslarını* belirler. Bu sözleşmelere göre *kısmi aylıklar* bağlanır veya *toptan ödemeler* yapılır.

Sözleşmelerde hizmetler esas alınır ve buna göre işlem yapılır. Sözleşmelerin dışında bir de **3201** sayılı “Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlanması Kanunu” vardır. Bu Kanun yurtdışında bulunan Türklerin;

- *yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri,*
- *bu süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri,*
- *yurt dışında ev kadını olarak geçen süreleri,*

primlerini ödeyerek borçlanma imkanı tanıyor. Yani bu sürelerle karşılık gelen **prim ödemesi** yapılıncaya Türkiye’de o dönemler **sigortalı hizmet** olarak kabul ediliyor.

2019 yılının Temmuz ayına kadar 3201 sayılı Kanunla birçok kişi borçlanarak **SSK hizmeti** kazandı veya **emekli** oldu. O döneme kadar yurtdışı borçlanmaları **asgari ücretin %32’si** ile bu tutarın 7,5 katı arasındaydı. **2022** yılında bu uygulama devam etmiş olsa bir gün için **53 TL**, bir ay için **1.601 TL** ödeyerek borçlanma yapabiliydiniz.

Temmuz 2019’da kanunda yapılan **değişiklikle** yurtdışı borçlanmaları için tutar **asgari ücretin %45’i** ile bu tutarın 7,5 katı olarak belirlendi. **2022** yılında yurtdışı borçlanması yapmak isteyen kişi bir gün için **75 TL**, bir ay için **2.251 TL** ödemek zorunda.

Değişiklik bununla sınırlı değil. Temmuz 2019 öncesi borçlanmalarda son olarak SSK kaydı bulunan kişilerin borçlanmaları SSK hizmeti sayılıyordu. Bu nedenle borçlanma öncesi⁹ istihdam oranlarında belli artışlar da oluyordu haliyle.

---

⁹ Yurtdışı borçlanmasını SSK üzerinden yapmak için sahte sigortalı olan kişilerin hizmetlerinin iptali için herhangi bir zamanışı bulunmuyor. Tespit halinde hizmetler siliniyor ve ödenen emekli maaşları faiziyle borç çıkarılıyor.

O devir kapandı. Artık tüm yurtdışı borçlanmalar Bağ-Kur'a sayılıyor. Bağ-Kur'da emeklilik şartları biraz daha ağır. Çünkü **SSK**'dan beş altı bin gün –hatta **3.600-** emeklilik için yeterli iken Bağ-Kur'da **kadın** için **7.200**, **erkek** için **9.000** gün aranıyor. Yani **hiç hizmeti** olmayan bir **erkek** borçlanmak istese 9.000 gün için **675.540 TL** ödemesi gerekiyor.

Yurtdışında geçen borçlanma süreleri **%45** üzerinden hesaplanıp **Bağ-Kur'**a sayılıyor. Hal böyle olunca yurtdışı borçlanması yapmak pek makul görünmüyor.

Elbette yolların hepsi kapanmış değil. Çünkü sosyal güvenlik hukukumuzda borçlanmaya ilişkin temel hükümler 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesinde sayılıyor. Yani 41 inci maddede sayılan duruma giren kişiler yurtdışında olup olmadıklarına bakılmaksızın **SGK borçlanması** yapabilirler. Böyle bir durumda yaptıkları **borçlanma türüne** göre **SSK, Bağ-Kur veya Emekli Sandığı** hizmeti kazanabilirler. Ayrıca bu borçlanmayı **%45** yerine **%32** üzerinden ödeme imkanları var.

5510 sayılı Kanunun **41** inci maddesinde;

Kanunları gereği verilen ücretsiz doğum ya da analık izni süreleri,

Er veya erbaş olarak silah altında veya yedek subay, yedek astsubay okulunda geçen süreleri,

personel mevzuatına göre aylıksız izin süreleri,

Doktora öğrenimi veya tıpta uzmanlık için yurt içinde veya yurt dışında geçirdikleri öğrenim süreleri,

avukatlık stajını yapanların normal staj süreleri,

Sigortalı iken ... tutuklulukta veya gözaltında geçen süreleri,

Grev ve lokavtta geçen süreleri ,

Hekimlerin fahri asistanlıkta geçen süreleri,

Seçim kanunları gereğince görevlerinden istifa edenlerin, istifa ettikleri tarih ile seçimin yapıldığı tarihi takip eden ay başına kadar açıkta geçirdikleri süreleri,

kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan sigortalıların, eksik süreleri,

*1416 sayılı **Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanuna** göre yurt dışına gönderilenlerin **öğrenim** süreleri,*

için borçlanma imkanı bulunuyor.

Yurtdışı borçlanması yapacak kişilerin öncelikle 5510 sayılı Kanunun **41 inci maddesinde** kendilerine uygun olan süreleri borçlanmaları, hem **daha az ödemele-** rini hem de **SSK hizmeti** kazanmalarını sağlayabilir.

(5 Nisan 2022)

Avukatların Ek Göstergesini Kim Savunacak?

Avukatlık serbest bir meslektir. Aynı zamanda kamu hizmeti olan bu meslek yargının kurucu unsurlarındandır aynı zamanda. Bu kurucu unsur **bağımsız savunmayı serbestçe temsil** eder.

Söz konusu **savunma** olunca her gerçek ve tüzel kişinin hakkı gelir gündeme. Hal böyle olunca kamu tüzel kişileri de avukat istihdam eder. **Kamu** tüzel kişilerin **avukatları**¹⁰ da haliyle kamu görevlisi olur. Kamu görevlisi oldukları için sosyal güvenlik bakımından memurlara uygulanan kurallara tabi olurlar.

Devlet memurları kanununda “**avukatlık hizmetleri sınıfı**” adında bir sınıf bulunur. Bu sınıfta **on binlerce avukat** yer alır. Tabii bir de bu sınıftan emekli olmuş **on binlerce emekli** avukat. Bu kişilere kıdem, gösterge, ek gösterge gibi unsurlar üzerinden aylık bağlanır. Aylık bağlanmasında en önemli unsur ise **ek göstergedir**.

Avukatlık hizmetleri sınıfına mensup memurların **ek göstergeleri 3.000**'dir. 3.000 ek gösterge ile 2.200

---

¹⁰ Günümüzde kamu idareleri sözleşmeli avukatlar ile vekalet ilişkisi kurabilmektedir. Ancak idarelerin çok sayıda kadrolu (memur) avukatı bulunmaktadır.

ek gösterge arasında emekli aylığı bakımından çok büyük bir farklılık yoktur. 2022 yılı için 30 yıllık memur **100-150 TL fazla** aylık alır.

Ek göstergede kritik eşik 3.600'dür. Ek gösterge **3.600'e yükselince** özel hizmet tazminatı da iki katına çıkar birden. Bu da emekli aylığında **1.500 TL**'ye yakın fark yaratır. O nedenle **her memurun hayalidir** 3.600 ek gösterge. Memuriyete **2008 Ekim öncesi** girmişse anlamlı bir hayal olur.

Ek gösterge tartışmaları uzun süredir **ülkenin ve özellikle memurların gündeminde**. Her memur haklı olarak hayalini kuruyor **3.600**'ün. "*Polise, hemşireye, öğretmene, din görevlisine*" şeklinde başlayan her cümlelin devamında da yer alıyor ek gösterge.

3.600 ek gösterge ile ilgili çalışmalar devam ediyor, yapılan açıklamalara göre. Son olarak **öğretmenlere** 2023 yılı başından geçerli olmak üzere **3.600** ek gösterge **verildi**. **Sırada diğer meslek** grupları var. Bu meslek grupları 2.200 ve 3.000 ek göstergeye sahip gruplar.

Kamuda çalışan on binlerce avukatın da hayali 3.600 ek gösterge elbette, diğer memurlar gibi. Fakat ek gösterge konusunda **avukatların ne adı anılıyor, ne de sıraya konuyor**. Kamu avukatlarının **hakkını savunan kimse olmayınca** tüm ek göstergeler artarken avukatlar **3.000'de kalacak gibi duruyor**.

(6 Nisan 2022)

Son Sene Yüksek Prim Yatırsak?

Emekli aylığımızın *daha yüksek* olmasını hepimiz isteriz. Yükseldikten sonra yine yükselmesini de. Sonu yok isteklerimizin ama emekli aylığı bağlanırken dikkate alınan *prime esas kazançlar* emekli aylığımızı doğrudan etkiliyor.

*Prim*lerimiz ne kadar yüksekse emekli *aylığımız* da *o kadar yüksek* oluyor. İlk bakışta *basit bir denklem gibi* duruyor. Fakat bu denklemde bazı tarihler emekli aylığının belirlenmesinde daha önemli.

Sigortalılarımızın büyük çoğunluğu 4/a yani SSK sigortalısı. Haliyle emeklilerimizin de büyük çoğunluğu. SSK emekliliği bazı yönleriyle daha kolay olduğu için SSK'ya meyilli Bağ-Kurlu sayımız da az değil. Hem *SSK'dan* emekli olup hem de *aylığı yüksek bağlatırsak* cabası.

SSK emekliliğinde primler güncellenerek çalışılan sürelerle aylık bağlanıyor. Dolayısıyla *prim yüksekse* ve çalışılan *süre* fazlaysa *aylık da yüksek* oluyor.

Primlerin güncellenmesi ve çalışılan süre aylığı belirliyor. Ancak bu iki unsur *2000 öncesi, 2000-2008 arası ve 2008 sonrası* çalışmalar için aynı anlama gelmiyor.

Hal böyle olunca son sene yüksek prim yatırdınız diye aylığımız da aynı şekilde *yükselmiyor*.

(13 Nisan 2022)

Emekliyken Çalışmanın Farkı Ne?

Diğer adı “*yaşlılık aylığı*” olan emekli aylığı bağlandı diye sigortalıların hepsi çalışma hayatından çekilmiyor elbette. Emekli olduktan sonra çalışma hayatına devam eden sigortalılar da var.

Emekli aylığı bağlandıktan sonra hangi statüden emekli olduğunuzun pek bir önemi yok. Önemli olan *hangi statüde yeniden çalışmaya* başlayacağınız. Yeniden çalışmaya başladığınız statüye göre emekli aylığınızın durumu değişiyor.

4/1-c sigortalılığı memuriyeti ifade ediyor. *Emekli olduktan sonra memur* olarak çalışmaya başlayan ve 4/1-c sigortalısı olan kişilerin aylıkları (5335 sk. md.30/4 hariç) *kesiliyor*. Çalışmaları daha sonra *yeni* hesaplanacak *aylıklarında değerlendiriliyor*.

4/1-b sigortalılığı esnaf, tüccar gibi kendi nam ve hesabına çalışan kişileri ifade ediyor. Hangi statüden olursa olsun *emekli olduktan sonra Bağ-Kurlu* olarak kendi nam ve hesabına çalışan kişilerin *aylıkları kesiliyor*. 2016 yılına kadar SGDP kesintisi adında emekli maaşından %15 ve %10 kesinti yapılıyordu. 2016 yılında Bağ-Kurludan *SGDP kesintisi kaldırıldı*.

4/1-a sigortalılığı işçileri ifade ediyor. “*Hizmet akdiyle bir veya birden çok işveren tabi çalışmak.*” Geniş

bir çalışma biçimi. Bu nedenle her çalışma/hizmet akdi içerisinde 4/1-a barındırıyor.

Emekli olduktan *sonra* herhangi bir işveren ile hizmet akdi kuran kişiler *yeniden sigortalı* oluyor. Bu kişilerin emekli *aylıkları kesilmiyor*. Emekli aylığından kesinti de yapılmıyor. Ama yeni çalışma ilişkisinde *prime esas kazanç* olması gerekiyor. Yeni çalışma ilişkisindeki prime esas kazancın *%22,5 oranında işveren tarafından %7,5 oranında işçi tarafından* ödeniyor. Ayrıca işveren iş kazası e meslek hastalığı riski için *%2 oranında kısa vadeli sigorta* primi ödüyor. Emeklilik sonrası çalışmalar mevcut *emekli aylığında değerlendirilmiyor*. Yani *%30 oranındaki SGDP priminin herhangi bir karşılığı bulunmuyor*.

Kısa vadeli sigorta kolları bakımından *hastalık sigortası* emekli çalışanlar için geçerli değil. Yani hastalık nedeniyle *iş göremezlik ödeneği alamıyorlar*.

İş kazası ve meslek hastalığı sigortası emekli çalışanlar için de uygulanıyor. Emekli çalışan iş kazası geçirirse veya çalışmasında kaynaklı bir meslek hastalığına tutulursa *iş göremezlik geliri bağlanabiliyor*. İş göremezliğin oranına göre gelir bağlanıyor. Aynı zamanda emekli olduğu için *emekli aylığının tamamını iş göremezlik gelirinin de yarısını* alıyor. Bu arada çalışmaya devam edebilir.

Emekliyken çalışanlar sağlık hizmetlerinden faydalanırken de emekli kişilerle aynı uygulamaya tabiler.

Kendileri sigortalı olsalar da emekli aylıklarından dolayı **katılım payını %20 yerine %10** olarak ödüyorlar.

4/1-b sigortalıların aylıkları talep halinde kesiliyor. Ama pek uygulaması yok. Niye aylığını kestirsin ki emekli. Aylık kesilmediği için emekli olduktan sonra Bağ-Kur faaliyeti yürüten kişiler “**sigortalı sayılmıyor**”. Sigortalı sayılmadıkları için **prim de ödemiyorlar**. Prim ödemedikleri için kendi işyerinde **iş kazası** veya kendi işinden dolayı **meslek hastalığı** sigortasından da **faaydalanamıyorlar**.

Örneğin Emre adında bir emekli oyuncakçı dükkânı açmış olsun. Emre patron (Bağ-Kur) herhangi bir prim ödemesi yapmıyor. Başka bir emekli Erdem ise Emre'nin yanında çalışmaya başlıyor. Erdem çalışan (SSK) durumunda olduğu için %30 oranında SGDP primi ödeniyor. Bir de %2 kısa vadeli sigorta primi.

İşyerinde bir kaza meydana gelirse Emre sigortalı sayılmadığı için herhangi bir haktan yararlanamıyor. Şayet 4/1-a sigortalısı **Erdem** kazadan zarar görürse **iş göremezlik geliri** bağlanabiliyor.

Emekli aylığı almakta iken çalışmayan başlayanlara ilişkin farklı uygulamalar bulunuyor. Ama bu farklı uygulamalar 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önce sigortalı olanlar için geçerli. Nisan **2008'den sonra sigortalı** olanlar emekli olduktan sonra **4/1-a (SSK) lı** çalışırlarsa **aylıklarının tamamı** kesiliyor.

(18 Nisan 2022)

Yargıtay Üyeleri Ne Zaman Ayrışacak?

Yüksek bir mahkemeden bahsediyoruz. Ziyadesiyle **yüksek bir mahkeme**. Devletin üç temel organından yargının en geniş kitlesinin **en üst mercii Yargıtay**.

Üyelerinin hepsi hakim veya Cumhuriyet savcısı olmak zorunda. Sayıştay, Danıştay ve Anayasa Mahkemesinde olduğu gibi **bürokrat ve akademisyenler** arasından üye seçimi **yapılmıyor**. **Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa** ayrılmış adli yargı **hakim ve Cumhuriyet savcılarları** ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla seçiliyor.

Yargıtay’a üye seçilebilmek için birinci sınıfa ayrılmış olmak gerekiyor. Yargıtay Kanununa göre bu da yetmiyor, “**birinci sınıfa ayrıldıktan sonra en az üç yıl süre ile başarılı görev yapmış ve birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş**” olmak gerekiyor.

Hakimler ve Savcılar Kanununa göre birinci sınıfa ayrılabilmek için;

a) **Birinci dereceye yükselmek,**

b) **Hakimlik ve savcılık mesleğinde on yılını doldurmak,**

c) *Bilimsel güç ve yeteneği ile hizmet ve meslekteki başarısına göre emsali arasında temayüz etmiş olmak,*

d) *Yer değiştirme cezası almamış olmak,*

e) *Kınama, kademe ilerlemesinin durdurulması veya derece yükselmesinin durdurulması cezalarını aynı neviden olmasa bile birden fazla almamış olmak,*

f) *Mesleğin vakar ve onuruna dokunan veya kişisel haysiyet ve itibarını kıran veya görevle ilgili herhangi bir suçtan affa uğramış olsa bile hüküm giymemiş olmak,*

gerekiyor. Dolayısıyla Yargıtay üyesi seçilebilmek için **meslekte on yılı** doldurup birinci sınıfa ayrılmak ve üç yıl daha doldurarak üyeliğe hak kazanmak gerekiyor. Toplamda **en az on üç yıl**. Bir de doktora yapanlar, avukatlık stajı yapanlar ve **fülen avukat**ken hakim/savcı olanlar var. Bu kişilerin hizmetlerinin **üçte ikisi de kıdemden** sayılıyor. Sürelerde biraz azalma olabiliyor.

Yargıtay üyesi veya herhangi bir hakim savcı Anayasal bir güvence olarak **65 yaşını** doldurmadıkça kendisi **istemedenden emekli edilemiyor**.

Hakim ve savcılar birinci sınıfa ayrıлып emekli olduklarında aylıklarına **7.600 ek gösterge** uygulanıyor. Hesaplanan emekli aylığına 7.000 makam ve 17.000 yüksek hakimlik (temsil) tazminatı olmak üzere 24.000

X 0,235445=5.650 TL ilave yapılıyor. Bu ilave Hazine den karşılanıyor. Tabii emekli 5434 sayılı Kanuna tabiiyse, yani Ekim 2008 öncesinde memuriyeti varsa.

Ekim 2008 sonrasında ilk kez hakim/savcı olan çok sayıda yargı mensubu bulunuyor. Bu kişiler arasında uzun süreler fiilen avukatlık yapmış ve daha sonra hakim savcılık mesleğine geçmiş kişiler var. Haliyle bu kişilerin serbest avukatlık döneminde yatan Bağ-Kur primleri. Bu nedenle **2008 Ekim sonrası hakim savcı** olup **emeklilik yaşını** sağlayan/sağlamak üzere olanlar da var.

Bağ-Kurlu süreler de **emeklilik hesabında** dikkate alınıyor. Ekim 2008 sonrası hakim savcı olanların emekli aylığının hesabı 5510 sayılı Kanuna göre yapılıyor. Bu kanuna göre geçmişte yatmış primler güncelleniyor ve her yıl için **%2 aylık bağlama oranı** veriliyor. Ek gösterge ve tazminatlar **yalnızca ilgili süreler** için dikkate alınıp hesaba katılıyor. Böyle olunca da ne **ek göstergenin ne de tazminatların bir anlamı** kalıyor.

2008 yılı Ekim ayı sonrası ilk kez memuriyete giren hakim ve savcı sayısı arttıkça **önümüzdeki beş on yılda** Yargıtay üyeleri de diğer yüksek mahkemelerde olacağı gibi **5434'lü üye 5510'lu üye** diye ayrışacak gibi duruyor.

(22 Nisan 2022)

Çocuk Nüfusu Ne Anlatıyor?

Ülkemizin resmi veri kaynağı *Türkiye İstatistik Kurumu*. Çalışma hayatından sosyal güvenlik parametrelerine, kiralarımızdan maaş artışlarımıza kadar *her şeyin belirlenmesine veri sağlayan* bir Kurum. Hatta anketlerine katılmazsanız *cezası bile* var.

2000 yılına kadar *her beş yılda bir* nüfus sayımı yapılırdı. Sayımın yapıldığı gün alkol satışı, düğün nişan yasakları bir kenara *sokağa çıkmak bile yasaktı*. Son sayım 2000 yılında yapıldı ve sonrasında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (*ADNKS*) geçildi. *Ölüm, doğum, evlilik boşanma* gibi bilgiler sistemde toplanıp sınıflandırılıyor ve *anonim*leştiriliyor. Anonim bilgiler izleyen yıl geçmiş dönemleri de kapsayacak şekilde grafiklerle ve tablolarla açıklanıyor.

Türkiye İstatistik Kurumu bu bilgileri “*vatandaş bilgilensin*”, “*birileri yazısına konu etsin*” *diye değil politika üretimine*, plan ve programlara *kaynaklık etsin* diye yayımlıyor. Yani bu verilerin hepsinin *gelecek dönemlere* ilişkin önemi var. Bu verilere göre politika üretilmezse sonuçlar olumlu olmayabilir anlamını taşıyor.

2021 yılının verileri konularına göre açıklanıyor. Geçtiğimiz günlerde “*İstatistiklerle Çocuk,2021*” verileri de açıklandı. Açıklamaya göre nüfusumuz **84 milyon 680 bin** kişi, **22 milyon 738 bin** de **çocuğumuz** var.

Açıklamada geçen “**çocuk**” ifadesini de açıklamakta fayda var. Çünkü hukukta çocuk deyince çok sayıda tanım var. Ceza hukukunda **mağdursa 18, failse 12** den başlayan; medeni hukukta **imza atacaksa 18, evlenecekse 16/17, hukuk öyle gerektiriyorsa 15** yaşın tamamlanması çocukluğu sona erdiriyor.

TÜİK bakımından çocuklar **0-17 yaş** arasındaki nüfusu temsil ediyor. Bu tanım **Birleşmiş Milletlerin** çocuk nüfus tanımı.

Nüfusumuzun **%26,9’unu 0-17 yaş** arası çocuklar oluşturuyor. Sosyal güvenlik sistemi bakımından da bakmakla yükümlü olunan kişiler. Yani sisteme **prim ödemeleri yok, sistemden aylık alanlar var, hepsi sağlık yardımı** alıyor. Kusura kalmayın ama muhasebeciler bunları giderden sayıyor.

Bu verinin diğer anlamı da bu kişilerin çalışma hayatına yakın gelecekte girecek olmaları. Yani sisteme prim ödeyecek kişilerin sayısını da başka veriler kullanarak bulabiliriz. Zaten istatistik de bunun için değil mi; **nümerikleşmiş hayatımızı** daha da nümerikleştirmek.

Verilerin yanı sıra TÜİK açıklamasında gelecek yıllara ilişkin kestirimler de bulunuyor. Örneğin;

- 2025 yılında %26,6,
- 2030 yılında %25,6,
- 2040 yılında %23,3,
- 2060 yılında %20,4,
- 2080 yılında %19,0

olarak tahmin ediliyor. Son sıradaki mümkün değil ama bir öncekinin ne çıktığını görme ihtimalimiz sağlığına dikkat edenler açısından mümkün olabilir.

Geçmiş yıllarda çocuk nüfusunun toplam nüfusa oranına da yer veriliyor açıklamada. Örneğin;

- 1970 yılında %48,5,
- 1990 yılında %41,8,
- 2021 yılında %26,9

oranında çocuk nüfusumuz var.

Geçmiş verileri sosyal güvenlik sistemine uyarlayacak olursak;

- **1980’li yıllarda emekli** olanlar çalışma hayatına giren %48,5’lik nüfusun ödediği primlerle aylık almışlar.

- **2000’li yıllarda emekli** olanlar çalışma hayatına giren %41,8’lik nüfusun ödediği primlerle aylık almaya devam ediyorlar.
- **2030’lu yıllarda emekli** olacaklar da çalışma hayatına girecek %26,9’luk nüfusun ödeyeceği primlerle aylık alacaklar.
- **Prim ödeyecek çocukların** artışı da her yıl gitgide **azalacak**.

Veriler sosyal güvenlik sisteminde aktif (prim ödeyen) sayısı ile pasif (gelir/aylık alan) sayısı arasındaki farkın açılacağını gösteriyor.

Bu verilerin bir de AB ülkeleri için olanları var.

- *Almanya* %16,5,
- *Portekiz* % 16,5,
- *Malta* %15,9,
- *İtalya* %15,8

AB ülkelerindeki en düşük oranlar bunlar. Bu bakımdan çocuk nüfus oranı hem AB ülkelerinde hem de ülkemizde düşüş eğiliminde.

Tüm verilere bakıldığında ilerleyen yıllarda **sosyal güvenlik sisteminin gelirinde azalma giderinde artış** bekleniyor.

Elimizdeki çocukların kıymetini bilmeyip ***hürriyet, yaşam ve çalışma alanı*** sunamazsak onlar da Amerika ve AB ülkelerine gitmek istediklerinde bizim ***emekli maaşları*** da artık iyice ***vergilerle finanse*** edilecek gibi duruyor.

(26 Nisan 2022)

Bayram İkramesi Yaklaşıyor.

Sosyal güvenlik sistemimize 2018 yılında giren bayram ikramiyesi, her yıl **Ramazan ve Kurban** Bayramlarında **Sosyal Güvenlik Kurumu ve Banka Sandıklarından** gelir ve aylık alanlara ödeniyor.

İlk çıktığında 1.000 TL olan ikramiye **2022 için 1.100'er TL** olarak ödenecek. Fakat bu ödeme her gelir/aylık için ödenmediği gibi herkese eşit miktarda da ödenmiyor. Bayram ikramiyesinin de belli şartları var.

Bayram ikramiyesinin temel şartı **gelir veya aylık** almak. Gelir veya aylığın **yaşlılık, malullük, vazife malullüğü, ölüm, iş kazası ve meslek hastalığı** gibi sebeplerden kaynaklanması de önemli değil. Gelir veya aylık alan herkese ödeniyor bayram ikramiyesi. Değişen oran oluyor.

Kanuna göre gelir veya aylığın bayramın olduğu ay içinde alınması gerekiyor. Yani aylık ayın son günlerinden başlasa da ikramiye ödeniyor. Örneğin **2022 yılı Mayıs** ayından itibaren emekli aylığı bağlanan kişi aylığını **17'sinde de olsa 26'sında da olsa** mayıs ayı içinde aylıkta olduğundan bayram ikramiyesini alabiliyor. Bu durum hak sahipleri için de geçerli.

Hak sahipleri için ölüm tarihi ikramiye için kritik önem taşıyabiliyor. Çünkü ölüm aylıkları ölümü izleyen aydan bağlanıyor. Özellikle emekli olmadan (***bayramın olduğu ay içinde***) vefat eden kişilerin eş ve çocuklarına izleyen aydan aylık bağlanacağı için ikramiye hakları olmuyor.

Ölüm aylıkları ***geriye doğru beş yıl*** ödenebiliyor. Geriye doğru beş yıla kadar yapılan ödemelerde (*ölüm tarihinden çok sonra başvuru, dava yolu ile hak sahipliği, soy bağının mahkeme kararı ile kurulması, iptal edilen aylığın yeniden bağlanması vs.*) bayrama denk gelen dönemler varsa bu dönemler için ikramiye ödemesi yapılabilir.

Bayram ikramiyelerinden kesinti yapılmıyor ve bu ödemeler haczedilmiyor. Ancak bir kişiye sadece bir bayram ikramiyesi ödenebiliyor. Örneğin ***4/1-b (Bağ-Kur) emeklisi bir kadın***ın kendi aylığı için 1.100 TL tutarında ikramiye ödemesi yapılıyor. Bu kadının ***eşinin*** de vefat eden bir ***SSK emeklisi/sigortalısı*** olduğunda kendisine ***ölüm aylığı bağlanıyor***. Fakat bu dosyadan ***ikinci bir ikramiye alamıyor***.

Aynı kadının vefat eden ***babasının*** da ***5434 Emekli Sandığı emeklisi/iştirakçisi*** olması halinde kendisine ayrıca bir ***yetim aylığı bağlanıyor***. Fakat bu dosyadan da ***ikramiye alamıyor***. Çünkü bir kişi en yüksek oranda

ödemeye müsait tek dosyadan bayram ikramiyesi alabiliyor.

Hak sahiplerine yapılan ödemelerde aylık bağlama oranları esas alınıyor. 1.100 TL ikramiye de dul ve yetimlere *gelir ve aylıkları oranında* ödeniyor.

Hak sahiplerinin aylık ve gelir oranları kişisel durumlarına göre değişiyor.

SSK ve Bağ-Kur ölümlerde;

- Çalışmayan eş %75,
- Çalışan eş %50,
- Çalışan eş %50, çocuk %25
- Çalışmayan eş %50, çocuk %25
- Çalışan/Çalışmayan eş %50, %25 çocuk, %25 çocuk,
- Çalışan/Çalışmayan eş %40, %20 çocuk, %20 çocuk, %20 çocuk

Emekli Sandığı ölümlerde;

- Emekli Sandığına tabi memur/emekli eş %50,
- SSK'lı çalışan/SSK emeklisi eş %75,
- Bağ-Kur'lu çalışan/Bağ-Kur emeklisi eş %75,
- Çalışmayan eş %75,

- *Emekli Sandığına tabi memur/emekli eş %50, %30 çocuk,*
- *Emekli Sandığına tabi memur/emekli eş %50, %25 çocuk, %25 çocuk,*
- *Emekli Sandığına tabi memur/emekli eş %40, %20 çocuk, %20 çocuk, %20 çocuk*
- *Çalışmayan/SSK'lı/Bağ-Kur'lu eş %60, çocuk %30*
- *Çalışmayan/SSK'lı/Bağ-Kur'lu eş %50, çocuk %25, %25 çocuk*
- *Çalışmayan/SSK'lı/Bağ-Kur'lu eş %40, çocuk %20, %20 çocuk, %20 çocuk*

oranında aylık bağlanıyor. ***Aylık bağlama oranına göre*** de bayram ikramiyesi ödeniyor.

Hem yurtdışında hem de Türkiye'deki hizmetlerini birleştirip ***uluslar arası sözleşmelere*** göre kısmi aylık bağlatan emekliler de ***kısmi aylıkları oranına*** göre bayram ikramiyesi alabiliyor.

Bayram ikramiyesi kişilere ***fazla veya yersiz*** ödemesi halinde geri istenebiliyor. Yersiz ödeme kişilerin kusurundan kaynaklanmışsa ***10 yıla kadar faizli*** bir şekilde isteniyor. Kişilerin kusuru olmayan durumlarda fazla veya yersiz yapılmış ikramiyeler ***5 yıla kadar faizsiz*** olarak isteniyor.

(9 Mayıs 2022)

1 Mayıslar İçin Denetmensiz de Denetim Olur mu?

Bu yıl nisan ve mayıs aylarında çok sayıda ulusal bayram ve genel tatil günü var. ***İş hukukunda*** bu günler için ***UBGT*** kısaltması kullanılıyor. Başka aylarda da çok sayıda *ulusal bayram ve genel tatil* günü var ama mayıs ayının önemi ***1 Mayıs Emek ve Dayanışma günü***nden geliyor.

1 Mayıs genel tatil günü anlamı taşıyor. Dolayısıyla bütün işçiler için tatil. İşçi diğer UBGTlerde olduğu gibi 1 Mayıs günü çalışırsa çift yevmiye alıyor. Yani ***brüt 200 TL alan işçi için 400 TL üzerinden ödeme*** yapılması gerekiyor. Primlerin ve vergilerin de bu tutar üzerinden hesaplanması...

Ücret ödemeleri işçi ile işvereni ilgilendiriyor. Bu bakımdan ödeme yapılmazsa kamu otoritesinin ***idari yaptırım gücü yok***. Ödenmeyen ***işçilik alacakları*** için önce arabuluculuk sonra iş mahkemesine gidilmesi gerekiyor. Bu durum işçilik alacaklarının özel hukukun konusuna girmesinden kaynaklanıyor.

İşçilik alacağının sosyal güvenlik boyutu ise bir bakıma ***işçiyi ilgilendirmiyor***. Çünkü sosyal güvenlik

primleri söz konusu olunca **kamu otoritesi** devreye giriyor. İşçinin **prime** esas **kazancının eksik** bildirilmesi **kayıt dışı istihdam**ın konusu oluyor. Dahası hizmet/kazanç tespiti ve prim bildirimini sigortalılığın ana unsuru olduğundan **kamu düzeninden** sayılıyor.

1 Mayıs gibi ulusal bayram ve genel tatil günlerinde bazı işyerleri kapalı oluyor. **Lokanta, restoran, pastane, alışveriş ve eğlence merkezi** gibi işyerleri ise **1 Mayıs İşçi Bayramında** dinlenen birçok memura(!) hizmet verdiğinden açık oluyor. Haliyle bu işyerlerinde çalışan işçiler de **çift yevmiye** alıyor(?)

İşçiye ulusal bayram ve genel tatil günlerindeki çalışmaları için çift yevmiye verilip verilmemesi kamu düzenini doğrudan ilgilendirmiyor. Bu ödemeler genellikle kıdem tazminatı ve ihbar tazminatı gibi **işçilik alacağı** talepli davalarda yıllar sonra ortaya çıkıyor. **İş ilişkisi devam** ettiği sürece **zamanaşımı** da işlemiyor.

Sigorta primleri ise ait oldukları ayı **izleyen ayın 26'sına** kadar SGK'ya bildiriliyor. Ayın sonuna kadar da ödeniyor. Örneğin 1 Mayıs günü çalışan işçinin primleri Haziran ayının 26'sına kadar bildiriliyor ve Haziran sonuna kadar da ödeniyor. 1 Mayıs çift yevmiyeli gün olduğu için o ayın priminin **parasal** tutarının da **en az bir gün fazla** olması gerekiyor. Yani asgari ücretle çalışan kişi için **5004 TL üzerine en az 166,80TL** eklenmesi gerekiyor.

Prim bildirimleri konusunda SGK'nın **denetim ve kontrol yetkisi** bulunuyor. Hatta eksik bildirimler için **asgari ücret tarifesi** üzerinden **idari para cezaları** da uygulanıyor.

SGK'nın denetim ve kontrolle görevli **personel** sayısı **iki üç bini** geçmiyor. Bu bakımdan her işyerinin başına denetmen koyma imkanınız olmuyor. Fakat izleyen ayın 26'sında verilen **muhtasar beyannameler ile diğer resmi belgeler karşılaştırılarak** ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalışma olup olmadığının tespiti mümkün.

Örneğin UBGT günleri için maliye kayıtlarından alınacak **kredi kartı ile ödeme** bilgileri bu günlerde işyerinin açık olup olmadığını kolaylıkla belirleyebilecek nitelik taşıyor. Bu günlerde açık olan işyerinde tüm işçiler için **30 günlük brüt ücret** hesaplanması mümkün olmayacağından **maliye kaydı ile işveren bildirim** arasındaki farkın tespitini **bilgisayar teknolojisi** saniyeler içinde yapabilir.

İşçi için prim bildirimleri **hastalık, iş kazası ve meslek hastalığı** dışında pek önemli görünmese de **emekli aylığının hesabı** bildirilen prime göre yapılıyor.

Prim eksik bildirilince haliyle **emekli aylıkları da düşük** hesaplanıyor.

(9 Mayıs 2022)

Sosyal Güvenlik Destek Primi Ne İşe Yarar?

Emekli aylığı bağlandıktan sonra çalışma hayatına devam edenler için de sosyal güvenliğe ilişkin düzenlemeler vardır. Bu düzenlemelerin başında sosyal güvenlik destek primi gelir.

Sosyal güvenlik destek primi 2008 yılında yürürlüğe giren **5510** sayılı Sosyal Güvenlik Yasasında **düzenlenmemiştir**. Çünkü 2008 sonrasında **ilk kez sigortalı** olan bir kişinin emekli olduktan sonra çalışması halinde **emekli aylığı kesilir**. Bu nedenle sosyal güvenlik destek primi ilk kez 2008 yılından önce emekli veya sigortalı olan kişiler için geçerlidir.

Sosyal güvenlik yasasında emekli olduktan sonra çalışanlar için yapılan kesinti geçici maddelerde düzenlenmiştir. Geçici 14 üncü maddeye göre;

*“Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi veya sigortalı olanlar, vazife malullüğü, malullük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler hakkında; bu Kanunun **4** üncü maddesinin birinci fıkrasının **(b)** bendi kapsamında çalışmaya başlayanlar **hariç** olmak*

üzere sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edilir.”

Bu bakımdan emekli olduktan sonra çalışanlar için eski kanun hükümleri uygulanmaya devam edilmektedir.

Sistemimizde genel olarak üç çalışma türü bulunur. Bu çalışma türleri;

4/1-a: hizmet akdiyle işçi olarak çalışma (SSK),

4/1-b: kendi nam ve hesabına çalışma (Bağ-Kur),

4/1-c: kamu idaresinde memur olarak çalışma (Emekli Sandığı)

şeklindedir.

Bu çalışma türlerinden **memuriyet (4/1-c)** ile emekli aylığı yalnızca istisna sayılan kişiler için aynı anda mümkündür. Bu bakımdan emekli olan kişi memuriyete atanırsa (bakan, milletvekili, belediye başkanı gibi istisnalardan değilse) **emekli aylığı kesilir**.

Emekli olduktan sonra şirket ortaklığı ve esnafılık gibi **Bağ-Kurlu (4/1-b)** olmayı gerektiren işlerde çalışan kişilerin aylıkları kesilmez. Bu kişiler için daha önce emekli aylıklarından %15 kesinti yapılmaktaydı.

Daha sonra bu **kesinti kaldırıldı**. Dolayısıyla emekli olduktan sonra Bağ-Kurlu olanlar için bir kesinti söz konusu değil.

Emekli olduktan sonra hizmet akdiyle çalışan işçiler için (özel sektör¹¹) sosyal güvenlik destek primi uygulaması devam ediyor. Uygulamaya göre emekli aylığı hangi statüden bağlanırsa bağlansın 4/1-a sigortalısı olan işçinin yeni işindeki brüt aylığının %30'u sosyal güvenlik destek primi olarak kesiliyor.¹² Bu kesintinin dörtte biri işçiden dörtte üçü ise işverenden yapılıyor. Bunun yanında %2 oranında iş kazası ve meslek hastalığı primi kesiliyor.

İşçi emekliyse çalıştığı işinden iki kesinti yapılıyor. **Sosyal güvenlik destek primi ile iş kazası ve meslek hastalığı**. Bunun dışında bir kesinti yok.

Emekli işçi **iş kazası** geçirirse gelir alabiliyor. Meslek hastalığına yakalanırsa da **iş göremezlik geliri bağlanabiliyor**. Fakat **hastalanması** halinde emekli olmayanlar için geçerli olan **iş göremezlik ödeneği almıyor**.

Kendisi için yatan **%30 oranındaki** sosyal güvenlik destek primine gelince, işten ayrıldıktan sonra bu

---

¹¹ Kamu idarelerinde çalışan emeklilerin aylıkları ister SSK'lı olsunlar ister memur 5335 sayılı Kanun gereği kesilir.

¹² Emekli maaşından herhangi bir kesinti yapılmaz.

primler sistemde kalıyor. ***Emekli aylığına hiçbir etki etmiyor.*** Bu nedenle sosyal güvenlik destek priminin emekli iken çalışana herhangi bir katkısı olmuyor.

Hal böyle olunca ***emekliyken çalışanlar ya kayıt dışı çalışıyor ya da primler asgari ücretten yatıyor.***

(Üstad 2022)

Staj Dönemi; Çalışmak Yasak, Borçlanmak Serbest

Avukatlık mesleği ancak *ruhsat*la icra edilebiliyor. Hukuk fakültesini bitirmek yetmiyor yani.

Şartları taşıyan *hukuk* fakültesi mezunu, ruhsat alabilmek için *staj* başvurusu yapıyor. Bir yıllık bir staj süresi var. *Bir yıl kesintisiz* olmak zorunda. Aksi halde staj yanıyor ve süreç yeniden başlıyor. Kanunun ilk halinde¹³ staj süresi *1 buçuk yıl*miş.

Bir yıllık stajın *ilk altı ayı adliyede* geçiyor. Savcılık, asliye ceza, ağır ceza, asliye hukuk mahkemelelerinde ilk altı aylık süre tamamlanıyor. Stajın *ikinci altı ayı ise avukat yanında*.

Staja başlayabilmek için *iki kefil (referans) avukat dışında* stajyerin staj yapacağı avukatı da bulması gerekiyor. Stajyer, “*yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eden*”¹⁴ bir avukat olabilmek için *stajı* tamamlamak zorunda.

Staja başvuruda *kefil iki avukat* ile birlikte en az *beş yıl kıdeme* sahip bir *avukat* da göstermek zorunda

¹³ 1979 yılında 2718 sayılı Kanunla bir yıla inmiştir.

¹⁴ 1136 sayılı Avukatlık Kanunu md. 1/2

aday stajyer. Aksi halde stajını kendisi başlatamıyor. Baro başkanı **baro çevresinden bir avukat** tayin ediyor. Avukatı stajyerinin **kabul etmemek** gibi bir durumu da **yok.**¹⁵

Baro başkanı isterse baro yönetim kurulu aracılığıyla **avukatı da değiştirebilir.** Stajyerin hangi avukat yanında staj yapacağı konusunda baronun **kamusal yetkileri** var.

Stajyer avukatın mahkeme sistemi ve avukatlık mesleğini öğrenmesi için gereken 1 yıllık hukuki süreçte **hakları, yükümlülükleri ve yasakları** var. Kurallara uyulmaması halinde **staj yanabilir!**

Stajyerler, avukatın sahip olduğu **birçok hakka sahiptir.** Yine avukatların yükümlü tutulduğu hemen her hususta **avukat stajyerleri de yükümlü** tutulmuştur. Bu anlamda stajyerler avukatların sahip olduğu hak ve yükümlülüğe de sahiptirler.

Avukatlar için olan **yasaklar** stajyerleri için de **geçerlidir.** Ancak avukatlardan **farklı** olarak stajyerlerin **staj dönemi için özel düzenlemeler** bulunur.

Özetle avukatlık stajyerliği mesai gerektiren başlı başına bir iştir. Bu mesai genelde İş Kanununda geçen

---

¹⁵ 1136 sk. md.22/2,3

haftalık 45 saati geçen niteliktedir. Sürekli emek gerektirir.

Mesai ve emek kavramlarının iş hukukunda ve borçlar hukukunda karşılığı ücrettir. Stajyer avukat staj döneminde emek sarf etmektedir. Bu nedenle emeğinin karşılığının olması beklenir. Ancak stajyer avukatların “**bağımsızlık**” ilkesini kavramaları için bu dönemde gelir elde etmeleri yasaktır.¹⁶

Avukat stajyerinin **çalışma yasağı 1136 sayılı Avukatlık Kanununa** dayandırılıyor. **11 inci maddeye** göre;

“Aylık, ücret, gündelik veya kesenek gibi ödemeler karşılığında görülen hiçbir hizmet ve görev, sigorta produktörlüğü, tacirlik ve esnaflık veya meslekin onuru ile bağdaşması mümkün olmıyan her türlü iş avukatlıkla birleşemez.”

Maddenin başlığı “Avukatlıkla **birleşemiyen işler**”. Bağdaşması mümkün **olmıyan** hususlar belirtilmiştir. Kanunun yazıldığı **1960 yıllarda yüklem çekimleri** böyleymiş. Şimdiki dil kılavuzumuza göre hatalı

---

¹⁶ Staj dönemi içerisinde gelir elde etme yasağı birçok stajyer ve avukat tarafından bilinmeyebilir. Ancak birçok staj, profesyonel hukuk bürolarında yol+yemek+1/2 asgari ücret şeklinde çalışma biçimleri oluşturduğu görülmektedir. Avukat katibi aracılığıyla gördürmesi gereken işleri stajyer eliyle gördüren avukatlara da rastlanmaktadır.

yazılmış. Aynı dönem anlatım bozukluğu pek gündemde olmadığı için “**hiçbir iş birleşemez**” yazılması gerekirken “**her türlü iş**” ifadesi kullanılmış. Yani kanunun yazıldığı dönemde kullanılan yazı dili değişmiş ama madde hala değişmemiş.

Bu maddeye istinaden avukat/stajyer avukat çalışmıyor ve bu nedenle **aylık, ücret veya gündelik** almıyor. Kanun aylık, ücret ve gündelik alma eylemini avukatlıkla birleştirmiyor.

Avukatlık kanununda 12 nci maddede ise “Avukatlıkla **birleşebilen işler**” sayılıyor. Yasakların dışında tutuluyor. Yani sayılanlar avukatlıkla birleşebilir.

“a) Milletvekilliği, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeliği,

*b) Hukuk alanında **profesör ve doçentlik,***

*c) Özel hukuk tüzelkişilerinin hukuk müşavirliği ve sürekli avukatlığı ile bir avukat yazıhanesinde **ücret karşılığında avukatlık,***

*d) Hakemlik, arabuluculuk, **tasfiye memurluğu,** yargı mercilerinin veya adli bir dairenin verdiği herhangi bir görev veya hizmet,*

e) Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede başka iş veya hizmetle

*uğraşmaları yasaklanmamış bulunmak şartıyla; bu Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamına giren İktisadi Devlet Teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları ve bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ve iktisadi Devlet Teşekkülleri ile Kamu İktisadi kuruluşları dışında kalıp sermayesi Devlete ve diğer kamu tüzelkişilerine ait bulunan kuruluşların **yönetim kurulu başkanlığı, üyeliği, denetçiliği,***

*f) Anonim, limited, kooperatif şirketlerin ortaklığı, **yönetim kurulu başkanlığı, üyeliği ve denetçiliği** ve komandit şirketlerde komanditer ortaklık,*

g) Hayri, ilmi ve siyasi kuruluşların yönetim kurulu başkanlığı, üyeliği ve denetçiliği,

*h) Gazete ve dergi sahipliği veya bunların **yayım müdürlüğü,***

Avukatlıkla birleşebilen işler arasında **ücret, aylık ve huzur hakkı** alan işler de var. Hatta kanun 11 inci maddesinde avukatın/stajyerin ücret almasını yasaklarken 12 nci maddede olağan bir düzenleme ile **ücret karşılığı avukatlık şeklinde bir çalışma biçimi** oluşturuyor. Stajyer avukatın avukatla hak ve yükümlülükleri büyük ölçüde benzer olduğu düşünüldüğünde stajyerin de md. 12/c kapsamında **ücret alabilmesi** tartışmaya değer görünüyor.

Uygulamanın Avukatlık Kanunu yönüyle, stajyer avukatlar ücret veya aylık alamıyorlar. İş ilişkisi ve borç ilişkisi doğmuyor fakat bir de işin sosyal güvenlik boyutu var. Çünkü sosyal güvenlik sistemi iş hukukuyla da borçlar hukukuyla da ilgilenmiyor. İşçinin ücret alıp almadığı sosyal güvenliğin konusu değil. Sosyal güvenliğin konusu **sigortalılık statüsünün doğup doğmadığı** ve bu nedenle **prim ödenip ödenemeyeceği**dir.

Sosyal güvenlik uygulamasında avukat stajyerleri **sigortalı olamıyorlar**. Hatta sigortalı olmaları halinde stajları yanıyor. Memurken staj yapacakların aylıksız izin almaları gerekiyor. Üzerine şirket olanların vergi mükellefiyetini devretmesi gerekiyor. Çünkü uygulamada **avukat stajyerliği ile sigortalılık kati surette** birleşemiyor. **Sigortalı olmak**, stajın **yanması** ve yeniden **başlanması** demek.

Uygulamada böyle ama **5510** sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunundan **farklı bir sonuç** çıkabilir gibi duruyor.

5510 sayılı kanunun **4 üncü, 5 inci ve 6 ncı maddeleri** sistemdeki tüm sigortalılık statülerini tanımlıyor.

Dördüncü maddede sigortalı sayılanlar belirtilmiş. Çalışma türüne göre statü oluşturulmuş. En geniş düzenleme alanı ile 4/1-a statüsü “**Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar,**” oluşturulmuş.

Beşinci maddede çıraklar, hükümlüler, kursiyerler, **stajyerlerin** kısa vade sigorta kollarından alabilecekleri haklar düzenlenmiş. Avukat stajyerleri maddede yer almıyor.

Altıncı maddede ise sigortalı sayılmayanlar tek tek sayılmış. Er ve erbaştan, işverenin ücretsiz çalışan eşine; üniversite öğrencisinden rehabilite edilen hastalara kadar sigortalı sayılman herkes “**numerus clausus**” yoluyla belirtilmiş. Sigortalı olmamak bu kişilerle sınırlı deniliyor. Fakat bu kişilerin içinde avukat stajyerleri bulunmuyor.

Staj dönemi ortada bir çalışma olduğuna göre ücret ve aylıktan bağımsız olarak sosyal güvenlik sistemi içerisinde stajyerin de bir statüye sahip olması gerekiyor. Sigortalı sayılmayanlardan **değiller**, kısa vadeli sigorta kollarına da tabi **değiller**. Bu durumda avukat stajyerlerinin 4 üncü maddede yer alan “hizmet akdiyle bir veya birden fazla işverene tabi çalışanlar” olarak **4/1-a statüsüne** tabi olmaları gerektiği ileri sürülebilir. Bu durumda stajyerin yanında staj yaptığı **avukat da prim ödeme yükümlüsü** olabilir.

Sigortalılık uygulaması yönüyle stajyer, herhangi bir sigortalılık statüsü içinde tanımlanmıyor. **Uzun** vadeli sigortalar yönüyle **emeklilik, ölüm, malullük** gibi haklar işlemiyor. Kısa vadeli sigortalar yönünden **ana-**

lık, hastalık, iş kazası veya meslek hastalığı gibi risklerin hiçbirinden **yararlanamıyor**. Hatta hastalandığınızda rapor alırsanız staj süreniz de uzuyor. Bir tek **genel sağlık sigortasından** yararlanma hakları bulunuyor. Genel sağlık sigortası **primleri** ise **Türkiye Barolar Birliği** tarafından ödeniyor.

Sosyal güvenlik statüsü yönüyle dışarıda kalması gerekirken uygulamada dışarıda kalmış bir niteliğe sahip stajyer avukatlık. Staj boyunca sosyal güvenlikle bağınız genel sağlık sigortası dışında olmuyor.

Staj bittikten sonra çalışmanın önündeki engel kalkıyor. Ruhsat ile kendi büronuzu açabiliyor veya bir hukuk bürosunda çalışabiliyorsunuz. Çalışma hayatına atıldıktan sonra staj dönemi için sosyal güvenlik sistemi **borçlanma imkanı** sunuyor. Çalışılan sürenin ödemesi yapılarak sigorta prim günü kazanılabiliyor.

5510 sayılı Kanununun 41 inci maddesi borçlanılabilecek süreleri düzenliyor.

“*Madde 41 - Bu Kanuna göre sigortalı sayılanların;*

.....

e) Sigortalı olmaksızın avukatlık stajını yapanların normal staj süreleri,

.....”

Sigortalı olmaksızın yapılan avukatlık stajı süreleri borçlanılabilecek sürelerden sayılıyor. Bu süreler için talep edilen günün parasal karşılığını ödeyerek borçlanabiliyorsunuz. Bu süreler sigorta primlerine ekleniyor.

Stajyer avukatlara borçlanma yapabilme imkanı veren “e” bendinde sigortalı olmaksızın yapılan stajlar için düzenleme yapılıyor. ***Kanunun lafzından sigortalı iken staj*** yapabilecek durumda olanların varlığı çıkıyor. Kanun lafzıyla sigortalı iken stajın mümkün olduğunu gösteriyor. Ayrıca 5510 sayılı kanun, 1136 sayılı Avukatlık Kanununda yer almayan bir kavrama yer veriyor. Zira “***Normal staj süresi***” avukatlık kanununda yer alan bir kavram değil.

Avukatlık stajı avukatlık yapabilmek için zorunlu bir dönem. Staj dönemi ***adliye ve avukat yanı*** olmak üzere altışar aylık iki dönemden oluşuyor. Toplamda ***bir yıl süren*** stajın başarılı olması halinde avukatlık yapılabiliyor.

Avukatlık Kanununun 11 inci maddesinin geniş yorumuyla staj dönemi için aylık ve ücret almak yani çalışmak yasak hallerden. Bu yasak daha geniş yorumla yanında staj yapılan avukatla ilişkiyi de kapsıyor.

Sosyal güvenlik uygulaması bakımından stajyer avukatlar sigortalı olamıyor. Ancak 5510 sayılı ***Kanu-***

nun lafzından stajyer avukatların sigorta sayılmayanlardan olmadığı bu nedenle ***sigortalı olabilecekleri*** sonucu çıkıyor. Borçlanma hükümlerine bakıldığında ise sigortalı olmaksızın geçen süreler borçlanılabileceğinden ***staj dönemi içinde bazı sürelerde sigortalı olabileceğini*** söyleme imkanı doğuyor.